

PLUUSTERGOUd

Halfjaarlijks tijdschrift van de Historische Vereniging
Hoogezand - Sappemeer e.o.

Colofon

Pluustergoud is een uitgave van de “Historische Vereniging Hoogezand - Sappemeer e.o.” en verschijnt tweemaal per jaar. Voor inlichtingen over de vereniging: secretariaat”Historische Vereniging Hoogezand - Sappemeer e.o.”

W.A.H.Rozema, Noordersingel 24, 9601 CJ Hoogezand. Tel. 0651434939.

Email:histverhosap@gmail.com

Website:

www.historische-vereniging-hs.nl

Opgave lidmaatschap:

Via secretariaat, 20 euro per jaar

Bankrekening:

NL42INGB0007453326

De HVHS e.o. is een Algemeen Nut Beoogende Instelling (ANBI), alsmede een Culturele ANBI (dossiernummer 92 837)

Redactie: Daan Hulsebos, Melle Vos

Redactieadres: D.Hulsebos

Burg. Tuinstraat 7, 9602 CZ Hoogezand
email: danielhulsebos@hetnet.nl

Ontwerp en lay out:

Jan Pekelder

Losse nummers: zolang de voorraad strekt via het secretariaat, 6,50 euro per stuk, exclusief portokosten

Copyright: Historische Vereniging Hoogezand - Sappemeer e.o. Overname van (gedeelten van) artikelen en/of afbeeldingen is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

Druk: Afer Druk & Print Winschoten

Inhoud

Van het bestuur	pag.4
Van de redactie	pag.5
I.M. Frens Jonker	pag.6
Tweede druk Foxhol /Foxholsterbosch	pag.9
Brandweer Hoogezand Sappemeer	pag.10
Mijn schoolfoto (3)	pag.13
Zwitserse vluchtelingen	pag.14
Bominslag ten noorden Achterdiep	pag.16
n Dolgelukkeg koatje van ome Ko	pag. 17
Schilderijen Luitje wiersema	pag. 18
Van Djakarta naar Hoogezand	pag. 20
Zelfde plaats, andere foto	pag. 24
Zendmast Hoogezand	pag. 26
Dwarsscheepse tewaterlating	pag. 30
Aandeel Scheepshypotheekbank	pag. 32
Anna Sjoerdina	pag. 33
Dammen in Hoogezand - Sappemeer (deel 1)	pag. 36
Namenmonument Holocaust	pag. 40
Noortje, belevenissen van een meisje in en na de oorlog	pag. 41
De Faunapassage, het vervolg	pag. 42
Oorlogsverhalen over Westerbroek	pag. 45
Freerk Melles Dikema	pag. 46
Om het heden te begrijpen, moet men het verleden kennen ...	pag. 52

VAN HET BESTUUR

Dij der t stoerste kommen, holden t laagste stand.

Oktober 2020 schreef ik dat we als gevolg van het Coronavirus in een historisch tijdsgewricht leefden. We zaten toen in de “tweede golf”. Ook toen moesten we ons al hoeden voor gezondheidsrisico’s. Het is alweer bijna een half jaar geleden. En inmiddels kunnen we de maatregelen daartoe wel dromen. Sindsdien zijn sommige maatregelen nog aangescherpt (sluiting van de horeca en theaters) en uitgebreid: invoering van de avondklok. Eerlijk gezegd leefde ik destijds in de veronderstelling dat we rond deze tijd (maart 2021) toch wel weer enkele activiteiten met en voor onze leden zouden kunnen organiseren. Maar helaas, dat is niet het geval. Daarom geef ik U opnieuw een overzicht van enkele actuele ontwikkelingen. Ik hoop dat u er enige hoop uit kunt putten. Want de Groningse titel **“Dij der t stoerste kommen, holden t laagste stand”** betekent vrij vertaald **“Tegenslagen harden”**. Oftewel tegenslagen kunnen ook louterend werken. Ze kunnen ons sterker maken. Zo bezien vloeit er misschien ook iets positiefs uit alle beperkingen. De tegenslagen/beperkingen m.b.t. ons sociaal en maatschappelijk leven, openen onze ogen wellicht. Misschien keren we niet terug naar het “oude normaal” maar slagen we er in een nieuwe, betere maatschappij te vormen. Met wat meer oog voor wat echt essentieel is. Positief is in ieder geval dat dit overzicht van bestuursactiviteiten ook enkele lichtpuntjes bevat :

We kregen uitermate positieve reacties op Pluustergoud nr. 50 (de speciale “75 jaar vrijheid” editie). Ook buiten onze vaste lezers bestond hiervoor veel belangstelling.

U heeft Pluustergoud nr. 51 zojuist ontvangen en waarschijnlijk vastgesteld dat dit nummer er heel anders uitziet dan de vorige 50.

Het bestuur heeft om meerdere redenen voor dit grotere, A4 formaat gekozen. Dit is een handzaam formaat. De kwaliteit van met name de foto’s is door een ander drukprocedé beter. Dus scherpere foto’s terwijl de kosten niet stijgen. We hopen u hiermee een plezier te doen.

Onze speurtocht naar een goede vergaderruimte annex documentatieruimte waarin wij ook nog eens “inloopmiddagen” kunnen organiseren, leek eind vorig jaar succesvol te zijn afgerond door een beschikbare ruimte in de Damkerk. Helaas bleek de plaatsing van archiefkasten daar niet toegestaan. Opnieuw bezochten we enkele (historische) panden. Zonder het gewenste resultaat. Maar vandaag werd ik gebeld door een enthousiaste voorzitter van een andere kerk. Zij was op de hoogte van onze wensen en dacht daaraan te kunnen tegemoet komen.

Dus misschien levert het wat op. Hoop doet leven.

We kregen nog iets “in de schoot geworpen”. Pluustergoudredacteur Daan Hulsebos werd benaderd door de zoon van een inwoner van Foxhol (Roelf Maatjes) die in de Tweede Wereldoorlog in het concentratiekamp Sachsenhausen gevangen zat. Maatjes heeft een zeer persoonlijk en aangrijpend verslag gemaakt van zijn verblijf daar en de bevrijding. Zijn zoon wilde hiervan een boekwerk maken, in een zeer kleine oplage, uitsluitend voor familieleden. Volgens onze secretaris, Wim Rozema, die inmiddels zeer ervaren is in het begeleiden van historische uitgaven, zou dit een zeer kostbare aangelegenheid worden. Daarom stelde hij voor om hiervan een boekwerk te maken, vergelijkbaar met onze “75 jaar vrijheid” uitgave. Het bestuur nam zijn voorstel over en besloot dit boekwerk aan de leden gratis aan te bieden. Vanwege het niet doorgaan van onze reguliere activiteiten.

We denken u het nog dit jaar te kunnen aanbieden.

Hopelijk kunnen we elkaar daarbij dan ook weer ontmoeten.

Tenslotte wens ik u een goede gezondheid, veel leesplezier met Pluustergoud nr. 51 en dank ik allen die bij de totstandkoming betrokken waren.

Kop der veur!

Okkie Smit
voorzitter

VAN DE REDACTIE

Voor u ligt Pluustergoud nr. 51 waarin weer een groot aantal gevarieerde artikelen zijn opgenomen, aangeleverd door leden en niet leden van onze vereniging.

Zoals u gemerkt hebt, was Pluustergoud nr. 50 een speciaal themanummer i.v.m. de bevrijding van 75 jaar geleden. Helaas zijn de geplande herdenkingen en manifestaties door de corona maatregelen in het water gevallen, maar met het bevrijdingsnummer van Pluustergoud hebben we toch een bijdrage willen leveren aan dit belangrijk moment. De positieve reacties op de verschijning van het nummer waren overweldigend en de redactie is blij dat dat nummer breed verspreid is. Zo kregen alle leerlingen van groep 7 en 8 van de basisscholen in de voormalige gemeente Hoogezand-Sappemeer een exemplaar en zijn er ook veel niet leden die een exemplaar hebben aangeschaft.

In dit “normale” nummer, treft u zoals u van ons gewend bent weer een aantal vaste rubrieken aan zoals “Van het bestuur”, “Zelfde plaats, Andere foto” en “Mijn schoolfoto”.

Ook in dit nummer een door Okkie Smit geschreven indrukwekkend “In Memoriam” over Frens Jonker, het in september 2020 overleden oud redactie lid van Pluustergoud en auteur van vele artikelen in ons magazine en verder een verhaal van mevr. Muntinga-Gosselaar over gevluchte Zwitserse Doopsgezinden, die deels neerstreken in Kalkwijk.

Naar aanleiding van ons bevrijdingsnummer kregen we nog een tweetal artikelen die niet hadden misstaan in het themanummer, het eerste is van Gerrit Stuut, die verhaalt over een bominslag die plaatsvond op een van de akkers van ons lid, de heer Schreuder aan het Achterdiep op 7 juni 1942 en ten tweede een verhaal van Gerrit Kajuiters afkomstig van zijn buurman, Klaas Zwaneveld, over een schietpartij door een geallieerd vliegtuig dat plaatsvond in de nazomer van 1944 aan de Borgweg in Westerbroek. Ook gerelateerd aan de oorlog is het boek van Karel Gorter uit Zwolle getiteld “Noortje, belevenissen van een meisje in en na de oorlog”, een boek waarin het Sappemeer van de veertiger jaren van de vorige eeuw een prominente rol speelt. Het boek is binnenkort verkrijgbaar.

Van Richard Bodewes is afkomstig een heldere uitleg hoe de dwarsscheepse tewaterlating van de Groninger coasters sinds jaren plaatsvindt. Eri Dibbets haalt herinneringen op uit de 50-tiger jaren van de vorige eeuw waarin zijn familie komende uit Indonesië in Hoogezand-Sappemeer terecht kwam. Derk Jan Wiltjer uit Heino (Ov) vraagt, via het bestuur, aandacht voor twee schilderijen van Luitje Wiersema, die hij in zijn bezit heeft en geeft Siep Buurke in twee delen uitgebreid weer hoe het beroemde Brinta Damtoernooi in de zestiger en zeventiger jaren van de vorige eeuw meermaalen in Hoogezand-Sappemeer plaatsvond. Deel twee wordt geplaatst in Pluustergoud nummer 52.

Daan Hulsebos schrijft over het succes van zijn boek over Foxhol en Foxholsterbosch en met name de wijze waarop de 2e druk tot stand kwam. Henk Puister schreef het verhaal “n Dolgelukkig koetje van ome Ko” en Melle Vos geeft informatie over het Namenmonument Holocaust en de wijze waarop men namen (bijvoorbeeld van slachtoffers uit onze omgeving) kan adopteren. Rob Bakker beschrijft de historie van de zendmast welke stond aan de Burg.van Roijenstraat Oost en Wim Schuitema geeft de geschiedenis weer van de brandweer van Hoogezand en Sappemeer.

Van Wim Rozema zijn afkomstig de artikelen over de Anna Sjoerdina, de geschiedenis van een Groninger tjalk, die in 1910 gebouwd is in Hoogezand en een (vervolg)artikel over de faunapassage te Westerbroek.

Daan Hulsebos stuitte toevallig op een verhaal over Freerk Melles Dikema, een dichter uit Hoogezand met een groot gevoel voor naastenliefde en tenslotte kregen we van een verzamelaar van oude aandelen een kopie van een aandeel van “De Veenkoloniale Bank voor Hypotheek en Scheepsverband Sappemeer”.

Kortom weer een variëteit aan artikelen.

De redactie wenst u veel leesplezier.

IN MEMORIAM FRENS JONKER

(3 december 1937 – 17 september 2020)

Okkie Smit

Als oud-leerling van meneer Jonker herinner ik me de ontspannen en vriendelijke manier waarop hij les gaf. Complete klassen pubers hingen aan zijn lippen. Toen ik later zelf de onderwijzersopleiding volgde, herinnerde ik mij meneer Jonker als een rolmodel. Iemand waarvan je je niet kon voorstellen dat hij ooit een ordeprobleem o.i.d. zou hebben gehad. Kortom een voorbeeld. Zo'n onderwijzer wilde ik ook worden. Later (van 2005 tot 2010), vormden meneer Jonker en ik samen de redactie van het blad "Pluustergoud" van de Historische Vereniging in Hoogezand-Sappemeer e.o. De allereerste keer dat wij als redacteurs bij mij thuis bijeenkwamen, zei meneer Jonker bij de koffie: "Ik vind dat jij mij nu als collega maar bij de voornaam moet noemen." Eerst wat onwennig, maar uiteindelijk werd meneer Jonker ook voor mij gewoon "Frens". Mijn respect en waardering werden alleen maar groter tijdens onze jarenlange samenwerking. Door die samenwerking kwamen wij geregeld bij elkaar thuis. Daarbij hoorde ik Frens en ook zijn echtgenote Rommie, geregeld aan de telefoon in het Drents praten met familieleden. Omdat ik de in stand houding van streektaalen belangrijk vond, stelde ik Frens voor om voortaan in het Drents (Frens) en het Gronings (ik), met elkaar te converseren. Helaas, dat bleek een brug te ver. We bleven Nederlands met elkaar praten. Frens werd in "Holtien", een platelandsgehucht bij Dwingeloo, op 3 december 1937 geboren, samen met tweelingzus Dinie. Baby Frens werd gevoed met suikerwater op een theelepeltje, omdat hij te zwak was om borstvoeding te drinken. De woonsituatie van "de Jonkers" was eenvoudig. Het boerderijtje, gelegen

aan een zandpad, beschikte niet over sanitair, gas en elektriciteit. De Tweede Wereldoorlog ging niet ongemerkt aan het gezin Jonker voorbij. De afgelegen woning leende zich goed voor het onderbrengen van onderduikers. Dat gebeurde ook. Al was een Joods jongetje maar korte tijd te handhaven doordat hij zich te opzichtig manifesteerde en daardoor anderen in gevaar bracht. Na de oorlog verhuisde het gezin naar Eemster. Op de lagere school had Frens het naar de zin. Hij typeerde die tijd als "knus en gezellig". 's Avonds, als het donker was, zat het gezin met elkaar onder de petroleumlamp en speelde spelletjes. Die lamp gaf beperkt licht, anders zou het teveel petroleum kosten. Na de lagere school ging Frens naar de ULO in Diever. Daar ging hij op de fiets naar toe.

Op de ULO kon hij goed meekomen. In 1953 haalde hij probleemloos het diploma. Hij werd ongeschikt geacht voor het zware boerenwerk. Dus moest er nagedacht worden over zijn verdere school- en beroepskeuze. De postbode bracht uitkomst. Zijn zoon ging naar de Kweekschool. En dat had volgens deze postbezorger als voordeel: "Dan krijg je later pensioen!"

Dat zal niet de doorslag hebben gegeven, maar Frens ging (ook) naar die Kweekschool in Meppel. Op de Kweekschool ging een wereld voor hem open. Hij bloeide er op. Hij werd minder verlegen, maakte kennis met meisjes en verschillende groepen medestudenten die bijvoorbeeld van jazz hielden. Frens kreeg in die tijd interesse "voor de persoon achter de leerling". Hij probeerde de oorzaak van slecht gedrag te achterhalen,

zonder te veroordelen. Voor Frens gold "Goed onderwijs is een middel om verder te komen." In 1958 haalde Frens het diploma van de Kweekschool, een jaar later de hoofdafakte.

In 1959 had Frens zijn eerste baan als leerkracht verworven. We kenden destijds in ons land de militaire dienstplicht voor jongens. Daaraan leek Frens ook niet te ontkomen. Maar er was een "regeling." Als afgestudeerde onderwijzers een baan accepteerden in een "achterstandsgebied" hoefden zij niet in dienst. Hiervan maakte Frens gretig gebruik. Een vriend attendeerde hem op een vacature op een school in Nieuwolda. Frens waagde de sprong en werd uitgenodigd voor een sollicitatiegesprek en proefles. Wat hij zich niet had gerealiseerd was, dat het hier om een baan aan een ULO ging terwijl hij primair was opgeleid voor het Lager Onderwijs.

Als proefles moest hij "Handelsrekenen" geven. Zijn aanpak was zowel eenvoudig als briljant. Bij binnenkomst van de klas bespeurde hij een intelligent ogend meisje. Hij vroeg haar de rekenopgave op het bord te

schrijven. Toen zij dat gedaan had, vroeg Frens haar of ze aan de klas kon uitleggen hoe de som gemaakt diende te worden. Dat bleek zij voortreffelijk te kunnen. De leden van de sollicitatiecommissie waren onder de indruk van Frens z'n didactische gaven en benoemden hem. Voor de jonge, onervaren leerkracht brak een drukke tijd aan. Met zijn 21 jaar was hij nauwelijks ouder dan enkele 18 jarige leerlingen. Hij gaf les in vrijwel alle 13 vakken die de leerlingen moesten volgen. Geen sinecure. Frens nam nog meer hooi op de vork. Hij meldde zich aan voor de avond-docentenopleiding MO geschiedenis. Hiervoor moest hij, gedurende 6 jaar, één avond per week, van Nieuwolda naar Scheemda fietsen. Om vervolgens per trein via Groningen naar Leeuwarden te reizen. Een studie die Frens met succes afrondde, maar die, zo zou hij later verklaren, meer tijd en energie vergde als zijn doctoraal studie geschiedenis aan de RUG, die hij in 1988 afrondde.

In 1965 hield Frens het voor gezien in Nieuwolda. Hij werd 1 van de 3 docenten van het team van de ULO in Woldendorp. In 1968 aanvaardde Frens een baan als geschiedenisdocent aan de Dr. Aletta Jacobs Scholengemeenschap in Hoogezand-Sappemeer. Frens werd enkele jaren later havo/vwo coördinator van Aletta en werd door "zijn" docenten geprezen om de prettige sfeer die hij creëerde. Na een korte tijd rector te zijn geweest ging Frens in 1996 met pensioen en ging o.a. nog Frans en Filosofie studeren aan de Open Universiteit.

Al tijdens zijn studie schreef Frens tal van historische artikelen. Daarin werd hij zeer bekwaam. Voor ons orgaan "Pluustergoud" schreef Frens, niet alleen ten tijde van zijn redacteurschap, tal van artikelen. Hij deed dat ook daarvoor en daarna.

Na z'n pensionering pakte hij de draad van het publiceren over historische onderwerpen, met hernieuwde energie weer op.

Voor de Veenkoloniale Volksalmanak schreef hij:

- Nr. 16 (2004): 'Station Hoogezand'
 Nr. 18 (2006): 'Abraham Jacobs. De vader van Aletta'
 Nr. 18 (2006): Boekbeschrijving 'Voor geld is altijd wel een plaats te vinden, de firma W.A.Scholten (1841-1892)'
 Nr. 20 (2008): 'Ontstaansgeschiedenis van het Westerpark in Hoogezand'
 Nr. 20 (2008): 'Einde van het geredetwist'; Albert Houwing, bewerkt door Frens Jonker
 Nr. 21 (2009): 'Naar de samenvoeging van de gemeenten Hoogezand en Sappemeer; een lange hobbelige weg'
 Nr. 24 (2012): 'Gerardus Boekhoven, burgemeester van Hoogezand-Sappemeer van 1958 tot 1974'
 Nr. 24 (2012): 'Hoogholtje, Sappemeer'
 Nr. 25 (2013): 'De scheepswerf te Waterhuizen', beschrijving schilderij Riekele Prins
 Nr. 26 (2014): 'De Gouden Zon, Sappemeer'
 Nr. 27 (2015): 'Tussen belofte en teleurstelling bloeide een nieuw bestaan'
 Nr. 28 (2016): Boekbeschrijving; '400 jaar Semslinie, de oudste lijnrechte grens ter wereld'

Ook na zijn pensionering bleef Frens correctiewerk verrichten. Onder andere ten behoeve van historische artikelen en boeken van anderen. Als schrijver kon je altijd een beroep op hem doen voor tips en adviezen. Dat merkte ook Daan Hulsebos, auteur van het boek "Foxhol en Foxholsterbosch".

Juni 2017 hoorde Frens een nare diagnose van de uroloog. Prostaatkanker in een niet meer te behandelen stadium. Uitsluitend een levensverlengende, palliatieve behandeling. Frens had het er moeilijk mee. Zijn reactie was: "Dan is de keuze gauw gemaakt, ik wil zo lang mogelijk bij jullie blijven. Ik ga ervoor". En zo handelde hij ook. Vrijwel dagelijks liep hij zijn rondje met rollator door het Westerpark. (Waarvan hij in het verleden nog eens de ontstaansgeschiedenis belichtte in het Radio Noord programma "Noordmannen").

Donderdagnacht 17 september 2020 is Frens Jonker in zijn slaap overleden. We hebben in Frens een bijzonder aimabel mens en betrokken lid van onze vereniging verloren, die van grote betekenis is geweest voor de geschiedschrijving over onze regio.

Overhandiging boek Foxhol en Foxholsterbosch tijdens boekpresentatie in 2019

Bijdragen Frens Jonker Pluustergoud

PG	Datum	Titel
3	Apr.1995	Aletta Jacobs zondagskind uit Sappemeer
22	Dec.2005	De beginjaren van onze oude H.B.S. dl.1
23	Jun.2006	De beginjaren van onze oude H.B.S. dl.2
23	Jun.2006	Het reilen en zeilen van historische verenigingen in de provincie Groningen
24	Dec.2006	Armenzorg dl.1
24	Dec.2006	De beginjaren van onze oude H.B.S. dl.3
25	Jun.2007	De beginjaren van onze oude H.B.S. dl.4
25	Jun.2007	Boekbespreking “400 jaar Pekela”
26	Dec.2007	Armenzorg dl.2
26	Dec.2007	Boekbespreking “Westerbroek van heden naar verleden”
27	Jun.2008	Armenzorg dl.3
27	Jun.2008	Geschiedenis van Struvé dl.1
28	Dec.2008	Geschiedenis van Struvé dl.2
28	Dec.2008	Interview met mevr. Suurmeijer te Hoogezand (samen met Wil van Hout)
29	Jun.2009	Interview met mevr. Alie de Jong-Schuur te Zuidlaren (samen met Wil van Hout)
29	Jun.2009	Geschiedenis van Struvé dl.3
30	Dec.2009	Teuten compagnieën uit Kaulille (18e – 20e eeuw)
30	Dec.2009	Interview met Leo van der Werff te Hoogezand (samen met Wil van Hout)
34	Dec.2011	Boekbespreking “Een zeereis naar Italië, een landreis naar Hoogezand”
34	Dec.2011	Uit het dorpsleven van Hoogezand-Sappemeer begin 19e eeuw
35	Jun.2012	Geschiedenis van Struvé (vervolg)
37	Jun.2013	Kermisverhalen (samen met Wil van Hout)
37	Jun.2013	Boekbespreking “400 jaar Veenkoloniën”
43	Jun.2016	Boekbespreking “Royal Bodewes”
45	Jun.2017	Gerardus Boekhoven, Burgemeester van Hoogezand-Sappemeer van 1958-1974
45	Jun.2017	Boekbespreking “Turfschuiten en Kustvaarders”

TWEEDE DRUK FOXHOL EN FOXHOLSTERBOSCH

Daan Hulsebos

Na het uitkomen van het boek “Foxhol en Foxholsterbosch” met een oplage van 550 exemplaren, was de belangstelling dusdanig groot, met als gevolg dat het boek in korte tijd uitverkocht was. Vrijwel meteen daarna werd ik overdonderd met verzoeken om een tweede druk uit te brengen.

Dat is echter niet zo eenvoudig als het klinkt, want voor de eerste druk zijn er aan aantal sponsors benaderd en met hun hulp kon de prijs van het boek aantrekkelijk blijven voor iedereen. Voor een tweede druk heb je weer nieuwe sponsors nodig en dat leek in eerste instantie problematisch.

Gelukkig hebben we ze toch weer kunnen vinden en met hun hulp kon er een tweede druk met een oplage van 300 exemplaren worden gerealiseerd. De prijs lag wel iets hoger, maar dat was geen enkel probleem voor de vele liefhebbers, want ook nu was er een run op de boeken met als gevolg dat er nog slechts enkele boeken over zijn.

Was de presentatie en uitreiking van de eerste druk nog ruim voor de coronacrisis, de uitreiking van de tweede druk was eind april 2020 gepland, terwijl de coronacrisis in alle hevigheid woedde. Dus een groot probleem, hoe krijg ik de boeken bij de ongeduldige lezers. Vervolgens heb ik overleg gezocht met de corona informatielijn, waar mij door deskundigen werd verteld dat als de regels gevolgd worden er minimale risico zou zijn. Met wat aanpassingen is het tenslotte toch gelukt om de boeken uit te reiken, zonder dat er, voor zover ik weet, besmettingen plaats hebben gevonden.

De sponsors die de tweede druk mogelijk hebben gemaakt zijn:

Metaalhandel Klunder Foxhol
Werkgroep Dorpsbeheer Foxhol
Drukkerij Comprint Sappemeer

Voor de liefhebbers zijn er nog enkele boeken verkrijgbaar via de Historische Vereniging Hoogezand-Sappemeer e.o.

Al met al is de realisatie van een boek over Foxhol en Foxholsterbosch een groot succes geworden en het is verbazingwekkend dat zoveel mensen interesse tonen in de historie van twee zo op het eerste gezicht onbeduidende gehuchten.

Uitreiking boeken bij de deur in coronatijd

GESCHIEDENIS

BRANDWEER HOOGEZAND - SAPPEMEER

(1808 - 2020)

Wim Schuitema

Dit artikel is aangevuld met informatie van het Historisch Archief Midden-Groningen.

In de 17e en 18e eeuw werd er weinig vastgelegd over de brandbestrijding in de gemeentes Hoogezand en Sappemeer. Dorpen waren in die tijd opgedeeld in kluften van ongeveer 10 tot 20 huishoudens. Hierboven stond een kluftmeester. Brandbestrijding was een onderdeel van burenhulp zoals dat binnen een kluft wettelijk geregeld was.

Wellicht de meeste innovatieve verandering met betrekking tot brandbestrijding was de ontwikkeling van de leren emmer, welke veel lichter was dan de houten emmer en van de brandslang door Jan van der Heyden in 1677.

Hierdoor kon men de handbrandspuit dichter bij het water plaatsen en met de brandslang en daar aan gekoppelde straalpijp het vuur benaderen.

In 1795 trekken Franse troepen ons land binnen (De Bataafse Revolutie) en onder hun invloed verandert er veel in wet- en regelgeving. In die tijd werd de aanzet tot het verdwijnen van de oude bestuursorganisatie van de kerspelen (de voorlopers van de gemeenten) gegeven. Hoogezand en Sappemeer worden zelfstandige gemeentes en dat duurt tot 01-01-1949 als ze weer worden samengevoegd. De bij Koninklijk Besluit nieuw benoemde gemeentebesturen van Hoogezand en Sappemeer bemoeiden zich vanaf die tijd ook met de brandbestrijding. Tijdens een raadsvergadering van het gemeentebestuur van Hoogezand werd besloten dat er “brandbitten” in het dichtgevroren diep gehakt moesten worden. Een bode kreeg de opdracht om de oudsten in de acht kluften van

Hoogezand te gelasten om op hun beurt de ingezetenen van hun kluft hiervoor te verzamelen. Een week later moest hetzelfde bericht door de bode aan de andere kluften worden overgebracht. In 1809 worden de heren S. Calkema en Jan Edske Smit aangesteld als directeur van de brandspuit te Hoogezand en de heren Romke Douwes, Jan L. van Calcar, Luitje J. Reinders en Harm H. Hipkes als directeuren te Sappemeer. In 1810 wordt er een reglement t.b.v. brandbestrijding voor beide gemeentes definitief vastgesteld. In 1825 wordt het “Reglement ter Voorkoming en Blussing van Brand” van kracht. Hier staat in dat er voldoende brandspuiten moeten zijn, allen gestald in brandspuihuisjes. Elke handbrandspuit staat onder leiding van een brandmeester met enkele onderbrandmeesters.

En deze staan weer onder leiding van de Brandmeester-Generaal. In eerste instantie zijn er 4 brandspuiten in Sappemeer en 1 brandspuit in Hoogezand.

Door de geleidelijke groei van de gemeentes groeit dit aantal uit tot minstens 10 brandspuiten in 1850. De brandweren van Hoogezand, Sappemeer, Kiel-Windeweer, Lula, Kropswolde, Foxhol en Westerbroek hebben in totaal meer dan 150 mannen in dienst. Voor elke spuit zijn 8 man voor de bediening nodig en deze worden na een kwartier vervangen door 8 anderen. Deze handbrandspuiten waren meestal van het model “kruiwagenspuit” met één wiel of met 4 wielen en met een pers en een zuigkant voorzien van een windketel voor constante druk op de slang.

De brandweer van de gemeente Sappemeer opgesteld in het Margrietpark nabij de heuvel aan de Arie Bosscherstraat met op de achtergrond de gedenknaald.

v.l.n.r. Brandweercommandant en directeur Gemeente Werken: Hendriks, H. Lethmaat, H. Mulder, L. Buining, B. Pruisman, Johan Lethmaat, J. Roggen, J. Wiechertjes, Willy Pot, Vos, Johan (Jopie) Timans, Albert Schaap, Jan Pik, Ake de Vries (schoenmaker) Joh. Groeneveld, J. Pot, Bakker, De Haan, Jo Koeneman (kruidenier) en E. Begeman.

Op 27 augustus 1895 brak er een zeer grote brand uit op de hoek van het Winschoterdiep en het Kioldiep (nu Meint Veningastraat/Heveapad). Door de harde wind met een kracht van windkracht 10 was dit zeer moeilijk en breide het vuur zich door

vliegvuur uit. Twee bruggen gingen verloren en verder nog een bakkerij, een boerderij, 17 woonhuizen, 3 houtloodsen, een pakhuis en een houtzaagmolen (De Vrijheid). Hotel Roelfsema (nu hotel Faber) liep aanzienlijke schade op, maar bleef

behouden. De brand werd bestreden met 14 handbrandspuiten, maar helaas is er niet vermeld uit welke plaatsen deze zijn geweest. Er waren ook particuliere spuiten van bedrijven aanwezig.

De brandspuithuisjes werden vaak bij scholen en gemeentehuizen gebouwd of bij een kerkgebouw. In Sappemeer stonden de brandspuithuisjes aan het Westeinde, het Achterdiep en bij de klap van de Heerenlaan. In Kleinemeer stond het brandspuithuisje op het oude kerkhof. In de daarbij staande klokkentoren werden de slangen na een brand te drogen gehangen.

Lagere school Foxhol omstreeks 1920 met rechts het brandspuithuisje (collectie Historisch Archief Midden-Groningen)

In Hoogezand was de handbrandspuit aan de Verlengde Hoofdstraat gestald bij het kerkhof. Ook hier werden de slangen gedroogd in de daarbij staande klokkentoren.

In Martenshoek en Foxhol werden de spuithuisjes bij de lager school gebouwd omdat daar overdag altijd mensen aanwezig waren.

Lagere school Martenshoek omstreeks 1915 met rechts het brandspuithuisje (coll. HAMG)

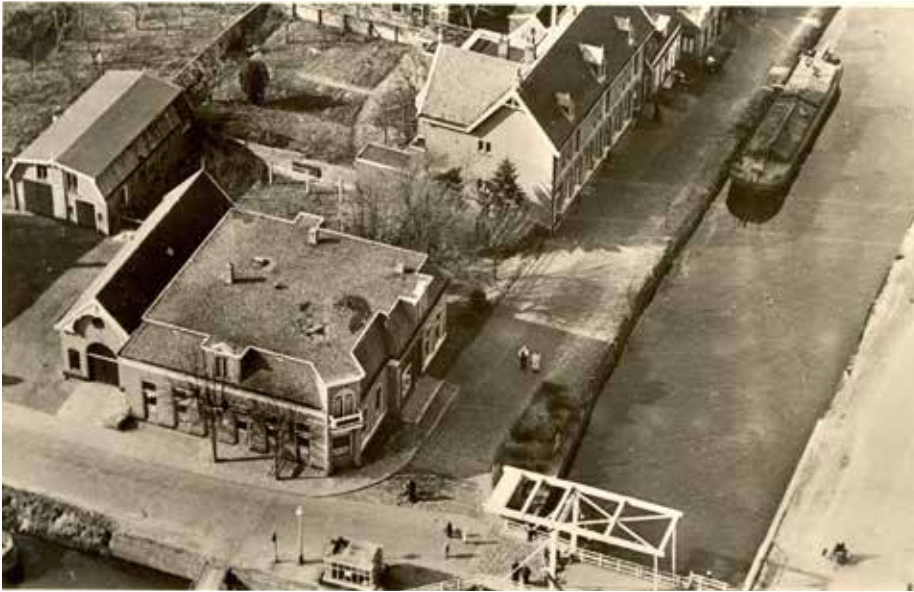

In 1903 wordt de “Keienloods” aan de kerkstaat gekocht door de gemeente en vanaf 1939 wordt hier de nieuwe autospuit gestald tot dat er achter het gemeentehuis een garage is gebouwd in begin jaren 40.

In 1952 staat het materieel gestald in een garage achter het gemeentehuis van Hoogezand aan de Hoofdstraat. Hier staat een manschappenwagen met motorspuitaanhanger.

Brandweergarage achter gemeentehuis Hoogezand (coll. HAMG)

In Sappemeer staat de autospuit in een gehuurde garage van de firma H. Dijkhuis hoek Noorderstraat/Borgercompagniestraat, hier staat ook een motorspuitaanhangwagen uit 1928 zonder manschappenwagen.

Luchtopname van de hoek Borgercompagniestraat en Winschoterdiep met de Borgercompagniesterbrug. Op de hoek het cafe en kruidenierszaak Dijkhuis (304/306) met daarachter de brandweergarage van de vrijwillige brandweer van Sappemeer (coll. HAMG)

In de 50er jaren van de vorige eeuw worden de handbrandspuiten afgeschaft en de spuithuisjes gesloopt.

De brandweerkazerne aan de Rembrandtlaan, gezien vanuit de Van Neckstraat, rechts de droogtoren voor de brandweerslangen (coll. HAMG)

In 1964 wordt aan de Rembrandtlaan een nieuwe brandweergarage en gemeentewerkplaats gebouwd. Boven de garage waren vier woningen voor brandweermensen.

Op 25 september 1964 wordt het complex in gebruik genomen.

In 1974 worden de korpsen van Hoogezand en Sappemeer samengevoegd. In 1979 wordt de brandweergarage verplaatst naar de Van Neckstraat. Op 13 mei 1979 wordt de nieuwe brandweergarage in gebruik genomen. Ook wordt er een nieuw kantoorgebouw bijgebouwd.

In 1999 wordt er aan de Rembrandtlaan een geheel nieuwe brandweergarage gebouwd.

Op januari 2014 gaan alle brandweerkorpsen in Nederland van de gemeente over naar een nieuwe regionale brandweer organisatie.

Nieuwe brandweergarage aan de Rembrandtlaan (collectie Wim Schuitema)

MIJN SCHOOLFOTO (3)

Alweer de derde aflevering van onze rubriek "Mijn Schoolfoto". Bijgaand treft u een bijdrage van ons lid Kees Bakema. Het betreft een klasse foto van de tweede klas van de H.E. Buurmaschool te Martenshoek uit 1954/1955. De school was gevestigd aan het eind van de Spoorstraat zuidzijde, naast het laatste huis aan de westkant (vroegere kleuterschool), waar nu de weg naar de rotonde loopt. Na afbraak is de school verhuisd naar de Spoorstraat noordzijde. Uw reacties op de foto zijn welkom op het e-mail adres van de inzender (kees.bakema@home.nl) of op het e-mailadres van de redactie van Pluustergoud (danielhulsebos@hetnet.nl). Inzendingen zijn trouwens nog steeds welkom.

Bovenste rij vlnr: Michiel Alberts, Jan de Ruiter, Sebo Oostland, Evert Schnuck, n.b., Poppo de Jonge, Pelle Asman, Karel Luttje, n.b., Hendrik Oostland(Sikkie), Kees Bakema

Tweede rij van boven vlnr: n.b., n.b., Eppie Schouwman, Evert van Dijken, Wim Bakema, Harrie Coops, n.b., n.b., Trienie Doesburg(Pukkie), n.b., n.b., Juf de Deugd, Hilda Lenting

Derde rij van boven vlnr: Gerda Oldenburger, de rest niet bekend

Voorste rij vlnr: n.b., Jhonnie Nijburg, n.b., n.b., n.b., n.b., n.b., n.b., n.b., Johan Mulder, n.b.

ZWITSERSE VLUCHTELINGEN

B.E. Dop (uit: De Doopsgezinde kolonie op Kalkwijk)

Vanaf hun opkomst in de twintiger jaren van de 16e eeuw waren de doopsgezinden in Zwitserland streng vervolgd. Nadat het in de tweede helft van de 16e eeuw en het begin van de 17e eeuw betrekkelijk rustig was geweest, namen vanaf de dertiger jaren van de 17e eeuw de vervolgingen weer in hevigheid toe. In een Europa dat geteisterd werd door oorlogen, in een groot deel van West-Europa woedde de Dertigjarige oorlog, riep de weigering van de doopsgezinden om wapens te dragen, bij de overheid grote weerstand op. Ook in de Zwitserse kantons, die zich door al dat oorlogsgeweld bedreigd voelden.

De Zwitserse autoriteiten, met name in de kantons Bern en Zürich, probeerden het doperdom te bestrijden door aanhangers van dit geloof gevangen te zetten of te verbannen, met confiscatie van hun bezittingen in Zwitserland. Veel doopsgezinden reageerden hierop door zich steeds dieper in de Zwitserse dalen terug te trekken, zo ver mogelijk van degenen die hen vervolgden. Voor de autoriteiten was dit weer aanleiding de maatregelen aan te scherpen. Zo werden in 1671 zes doopsgezinden uitgeleverd aan Venetië als galeislaven. Veroordeling tot de galeien was een beruchte en gevreesde straf, omdat maar weinigen deze overleefden. In datzelfde jaar zagen 700 doopsgezinden zich gedwongen te vluchten naar de Palts.

In de negentiger jaren van de 17e eeuw kwam een nieuwe reeks van vervolgingen op gang, heviger dan ooit tevoren. Er kwamen zelfs doperjagers, een speciale politie die met de opsporing van Zwitserse doopsgezinden

was belast. Er werden nieuwe, nog strengere plakaten tegen de doopsgezinden uitgevaardigd. En velen werden gevangen genomen. In 1710 namen de Zwitserse autoriteiten in Bern hun toevlucht tot een rigoureuze maatregel. Omdat de gevangenen overval raakte, besloten zij 56 gevangen dopers te deporteren naar Noord-Amerika. De kosten hiervan werden bestreden uit de opbrengsten van de geconfisqueerde goederen van de gevangenen. Dit plan mislukte, omdat de Nederlandse regering een doortocht in gevangenschap door de Nederlanden weigerde. Bij aankomst in Nijmegen werden de gevangenen van hun schip gehaald; het merendeel van hen trok als vrije mensen naar de Palts. Bij het verijdelen van deze gedwongen doortocht hadden de Nederlandse doopsgezinden een belangrijke rol gespeeld.

In de zestiger jaren van de 17e eeuw waren de doopsgezinden in ons land al begonnen met hun hulpverlening aan de vervolgte Zwitserse broeders en zusters. Doopsgezinden uit verschillende Nederlandse steden richtten een commissie op, die de hulp moest coördineren en nieuwe hulp initiëren. Die commissie stond aanvankelijk bekend als 'Gecommitteerden tot de Zwitsersche zaken', later als 'Commissarissen voor het Fonds van Buitenlandsche Nooden'. Het waren deze commissarissen die in 1710, na de succesvolle actie tegen het deportatieplan, het initiatief namen een grote groep Zwitserse doopsgezinden naar de Nederlanden te halen.

Na uitvoerige voorbereidingen, waarbij een belangrijke rol werd gespeeld door de secretaris van het

Nederlandse gezantschap in Zwitserland, Rünckel, vertrokken op 17 juli 1711 vier schepen met vluchtelingen uit Bazel

. De groep die uiteindelijk op de avond van 3 augustus 1711 in Amsterdam aankwam, bestond uit ongeveer 340 personen. Twee voorlieden van de Groninger Oude Vlamingen, de oudste, Alle Derks uit Groningen en leraar Stevens Abrahams Cremer uit Deventer, speelden een voornamelijk rol bij de opvang van de vluchtelingen in ons land.

126 vluchtelingen gingen met Alle Derks mee naar de provincie Groningen; van hen kwam een groot aantal, ongeveer 20 families, in Sappemeer en Hoogezand terecht. Stevens Abrahams Cremer bracht 81 vluchtelingen naar Kampen en 106 naar Deventer. Deze laatste groep bleef daar niet lang; al gauw trokken zij naar Kampen of Sappemeer en omgeving. Ook een aantal doopsgezinden dat gehoopt had in Kampen een bestaan te vinden, trok later alsnog naar Sappemeer en omgeving.

Dat Sappemeer en omgeving aantrekkingskracht op de Zwitserse doopsgezinden uitoefende, had niet alleen te maken met het vrij strenge doopsgezinde klimaat hier. Er waren ook economische redenen. De prijzen van landbouwgrond waren in deze veenkoloniën betrekkelijk laag, enerzijds door het grote aanbod vanwege de veenontginning, anderzijds door het mislukken van de oogst in 1709.

Veel boeren waren daardoor in financiële problemen gekomen en hadden grond moeten verkopen.

Kalkwijk in zuidelijke richting (Collectie HAMG)

Wie waren nu de Zwitsers die op Kalkwijk terecht kwamen? Allereerst werd een aantal gezinnen ondergebracht in een boerderijtje dat Alle Derks had gehuurd en dat hij in 1715 kocht. Dit boerderijtje, op plaats nr. 28 aan de oostzijde van de Kalkwijk, stond bekend als de 'kruip in'. Hierin werden vier uit Kampen gekomen gezinnen ondergebracht., onder wie de schoenmaker Hans Gontsy en Kousie met zijn vrouw en twee kinderen. Omstreeks 1715 kocht de Zwitserse gemeente voor deze Hans Gontsy een boerderij op plaats nr. 7 aan de oostzijde.

De wijnboer Hans Bauer (of Boer) trok in 1711 met vrouw en vier kinderen naar Kalkwijk. In 1712 kocht hij de plaatsen nrs. 22 en 23 aan de westzijde. Magdalena Schmid (of Schmeidt), weduwe van Abraham Hansen Leutscher, kwam met zes zonen en twee dochters naar Groningen. Twee van haar zonen vestigden zich na hun huwelijk op Kalkwijk. Haar zoon Johannes trouwde in 1714 met Maria Bögli, ook een Zwitserse vluchteling, die via Deventer naar Groningen was gekomen. In 1715

kochten zij op Klakwijk plaats nr. 40 aan de oostzijde e plaats nr. 19 (met behuizing) aan de westzijde. Een andere zoon van Magdalena , Abraham trouwde in 1714 met Magdalena Frutiger, ook een gevluchte Zwitserse. Zij kochten in 1715 op Klakwijk plaats nr. 17 (met behuizing) aan de westzijde en in 1718 plaats nr. 11 aan de oostzijde. Lang hebben Abraham en Magdalena er niet gewoond, want in 1720 verkochten zij hun bezittingen op Kalkwijk om er aan het Achterdiep in Sappemeer huis en land voor terug te kopen.

Ook na 1711 bleef in Zwitserland de vervolging van doopsgezinden doorgaan. In het najaar van 1714 vluchtte dan ook opnieuw een, zij het kleinere groep, Zwitsers naar Groningen. Deze groep geheel of gedeeltelijk bestaande uit verwanten van eerder gevluchte Zwitsers, telde veertien volwassenen en een aantal kinderen. Tot deze groep behoorden Samuel Peter, zijn vrouw Barbara Fry en zes kinderen, die zich op Kalkwijk vestigden. Samuel Peter en zijn vrouw, stamouders van de Meihuizens,

kochten in 1715 plaats nr. 30 aan de westzijde. Vrijwel alle Zwitsers die naar Sappemeer en omgeving kwamen beschikten over enig kapitaal, verkregen uit de verkoop van hun bezittingen in Zwitserland. Dat verklaart waarom zij vrij snel na hun komst in deze veenkolonie een of meer plaatsen konden kopen.

[Aanvulling van mevrouw F.A. Muntinga-Gosselaar, die het artikel aanleverde:](#)

Doopsgezinden droegen geen wapens, dus werden ze vervolgd en gevangengenomen. In Europa was het in die tijd erg onrustig. De goederen van de Doopsgezinden werden in de 16e en 17e eeuw geconfisqueerd. Op 17 juli 1711 vertrokken vier schepen met Doopsgezinden vanuit Bazel. Iedereen werd geregistreerd met naam, adres en beroep. Het geld van de verkoop van hun goederen mochten ze meenemen. Mijn voorouder Hans Bauer of Boer kocht op die manier op de Kalkwijk een boerderij. De omstandigheden in het gebied waren echter slecht vanwege veenontginningen en misoogsten.

BOMINSLAG TEN NOORDEN VAN HET ACHTERDIEP TE SAPPEMEER

Gerrit J. Stuut

Door een oud-klasgenoot van de lagere school, Gerrit Schreuder, voorheen wonende aan het Achterdiep nr. 13, werd ik geattendeerd op het feit dat op één van zijn akkerpercelen nog steeds een plek waarneembaar is, waar op 7 juni 1942 een bom is ingeslagen. Vooral tijdens het ploegen van het bewuste perceel wijkt de kleur van de ondergrond terplekke van de bominslag duidelijk af in vergelijking met die in de naaste omgeving. Op mijn verzoek zijn twee proefputjes gegraven, één op de plek van de bominslag en één in de naaste omgeving. De laatste toont een normaal profiel, waarbij zelfs nog een dunne laag veen voorkomt. Bij het andere putje, op de plaats van de bominslag, is de ondergrond volledig verstoord.

In de literatuur* wordt het voorval eveneens vermeld: Tijdens een zware aanval op Emden, op 7 juni 1942, wierp een in nood verkerend vliegtuig een bom af, die terecht kwam op een toentertijd daar gevestigde kwekerij van de heer Boer. Er ontstond een bomkrater van circa tien meter in doorsnee en een geweldige ravage met veel glasscherven, eveneens afkomstig van de naastgelegen kwekerij van de heer Scholtens. Jarenlang zijn in het gebied tussen het Achterdiep, de Langewijk en Froombosch grotere en kleinere aluminium- en ijzerfragmenten tijdens de grondbewerking aangetroffen, afkomstig van een vliegtuig. Dit vliegtuig, een "Manchester", vloog in de nacht van 12 op 13 augustus 1941, volgeladen met bommen, in de richting van Berlijn. Boven Sappemeer werd het toestel al brandend naar beneden gehaald. Hoewel alle bemanningsleden bij de crash omkwamen

waren er geen doden te betreuren onder de bevolking van Froombosch, het Achterdiep en Langewijk. Vele van de wrakstukken zijn door de heer Schreuder verzameld, doch door een op handen zijnde verhuizing zijn de metaal fragmenten (voornamelijk aluminium fragmenten) afgevoerd op een vrij groot ijzeren voorwerp na. Deze laatst vermelde vondst is overgebracht naar het Museum 1940-1945 van de heer Chris Scholtens, thans gevestigd op het bedrijvenpark Rengerspark te Kolham.

In dezelfde omgeving werd op woensdag 21 januari 1942 omstreeks kwart voor negen 's avonds een "Hampden AT 119" van het 455ste squadron van de Royal Australian Air Force boven Hoogezand Sappemeer aangevallen door een Duitse nachtjager. Volgens ooggetuigen vloog het toestel, met bommen

geladen, eerst in westelijke richting om daarna om te keren naar het oosten. Al brandend vloog het over de Langewijk, waarna het in tweeën brak om vervolgens neer te storten bij het Slochterbos. Alleen de piloot heeft het overleefd, hij kwam neer in de omgeving van Woudbloem, de andere drie inzittenden zijn hierbij om het leven gekomen.

*Geraadpleegde literatuur: Hoogezand Sappemeer tijdens de Tweede Wereldoorlog; Klaas G. Bos en Jacob H. Bos, 1991

Foto's:
Collectie Gerrit J. Stuut

n DOLGELUKKEG KOATJE VAN OME KO

Henk Puister

Op dizze deurdeweekse, tropische dag aan t'ênde van julimoand, zit k achter mien bero. t Is poesten en stennen.

Woar most kroepen as t zo aldernoaste hait is. Radio woarschaawt om nait noar boeten te goan op t haitst van de dag. Radio het mooi proaten. Brengt radio mie bosschoppen den bie huus? Vrouger wollen de keboutertjes zokse klussies nog wel ais veur n mins down. Mor keboutertjes binnen ook nait zo jonk meer. k Verbeelde mie dat k lest in twijduustern aine schoemen zag. Hai krukkelde achter n schoefkare. Dou e deurhaar dat k noar hom keek, keerde hai schichtig zien gezichte en voutjede wieder zo gaauw as ol eedmantje zien baintjes hom droagen konnen. Of k hom griepen wol en vergraimen.

k Leg n stoapeltje bouken recht, trek mit doeme en wiesvinger n poar hoartjes uut mien neuze en begun te proesten: Hatsjiiiehhh..! Heukoorze in Heubultjeburen. k Hoal n glas wotter tou keuken uut en drink hom haalf op. k Proat even mit n vervelende mugge en k zeg dat e nait aal zo klieren mout. k Zet roam veur hom open, zodat e votvlaigen kin. Mor t zel aaltied zo wezen: aine dijst aibels groag magst en dij nait voak genogt bie die komen kin, dij zugst in gain velden of wegen. En dijst missen kinst as koeskillen, dij wordst mit gain meugelkhaid weer kwiet. Ik krieg n invaal en pak uut onderste loa van mien bero d'knipselmabbe van mien moe. In 1998 kwam zai uut tied op drijenzeuventegjoarge (73) leeftied. Rolt mie n braifkoatje in d'muide. Zit n postzegel op van aacht sent.

Ik pak hom van de grond of, bekiek hom en begun te lezen. Hai is schreven in t A.B.N., mor k lees hom veur miezulf zachies in t Grunnegs op. Bovenaan staait: negentien (19) dezember 1957 Delft. t Wordt mie dulek dat mien zeeoom, hai was stuurman op d'grote voart en woonde n zet in Delft, dolgelukkeg t nijs aan mien ollu overbrengt dat hai en zien Deense vraauw Annu heur eerste kind kregen hebben. n Zeun: Jörgen Berend van der Woude is de noam van mien neef.

Joa, t was persies klokslag vief over twaalm vanmiddag dat ons kind, mit twij duleke uutroupen, zok bie ons melden kwam. Wessel en Fokkie, wat binnen wie gelukkeg! Alles is prima mit Annu en mit Jörgen Berend. Vanmorgen om kwart over zeuven gingen wie noar de kroamofdailen en om vief over twaalm was alles achter d'rugge. n Welgeschoapen zeun van 3300 gram. Dat is goud, nait? Hai het prachtege donkerblaauwe ogen. t Is werkelk n schat van n zeun.

Annu was n beetje nerveus, mor zai het zok verder as n heldin gedroagen. k Bin vanoavend nog even hèn west. Alles was prima mit heur baaident, hur. Vanmiddag gingen de telegrammen de stad uut. Ook noar Annu's familie in Horsens. Wat zellen ze doar ook bliede wezen. Dij Deense dij bie ons woont het Annu al opzocht hier. Zai en heur man binnen goie vrunden van ons. Nou zel ik mie tot nijjaar zulf behelpen mouten. Dat zel wel goan, zol k denken. Wat n prettege behandeln in dit zaikenhuus. Joa, t is hier tot in de puntjes verzörgd. Hier liggen ze ook op n hail schiere zoal.

Wat n alderoardegst gezicht. Hai het donker hoar. Nog nait zo veul, hur. Verders is alles nermaal. Ook mit zien doempjes alles in odder. Ze binnen klaain, mor klaain is alles.

Mien ome Rinko is geboren zunder doemen. Woar zien doemen zitten mozzen, zaten kôrde stompjes. Omdat mien oom mit ale geweld noar zeevoartschoule wol om zeeman te worden, was t spannend veur hom. Hou zol dat goan mit knuppen leggen as zien doemen nait mitdoun konnen? t Ging meroakel. Ome Ko het zok zien haile levent geweldeg red. Hai was n deurbietter en gaf nait op of barstde hail Kolham ook.

Annu is zielsgelukkeg dat t achter d'rugge is, want aal mit aal vuil t nait mit veur heur. Zai het zok meer as kroaneg gedroagen en zai het volledeg mitwaarkt. As joe nog diskaande uut komen, den is der aaltied plek om te sloapen, hur. Kerst vieren we as ze thuuskomen. Ook mouten wie nog n ledikaantje hebben. Mor dat kin aaltied nog. Wat vinden ie? Schitterend dat alles zo vlekkeloos verlopen is. t Is n haartstikke nuver knoapje. Hai liekt op Annu. Ofschoon, loater veraandern kinder nog, hèn. Hai liekt ook wel n klaain beetje op mie. Hou vinden je zien noam: Jörgen Berend? Wie hebben hom noar zien baaide opa's nuimd. Dat haren wie vanteveuren al ofproat.

Nou, jonges, verder de groeten, hèn, van Jörgen Berend, Annu en Rinko. Kroamofdailen- zoal 136 - Hippolytus Zaikenhuus Delft 1957.

Geachte redactie,

Bijgevoegde schilderijen heeft mijn moeder begin jaren 50 van de vorige eeuw gekregen als dank en voor haar huwelijk. Beide schilderijen zijn gesigneerd door Luitje Wiertsema. Ik kan mijn ouders helaas niet meer vragen welke molen en welke brug hier vereeuwigd zijn.

Misschien is er binnen uw vereniging iemand die mij iets daarover kan vertellen.

Met vriendelijke groeten,

Derk Jan Wiltjer, heel vroeger gewoond aan het Kleinemeesterdiep, en nu woonachtig in Heino (Ov)

Voorgaande oproep bereikte ons onlangs per mail en uiteraard werken wij gaarne mee aan dit verzoek.

Nu wil het toeval dat de Historische Vereniging ook twee schilderijen in bezit heeft van dezelfde schilder en daarom hebben we geprobeerd om iets meer te weten te komen over Luitje Wiertsema.

Luitje Wiertsema leefde van 1879 tot 1953 en is de zoon van Ene Wiertsema (1841-1898) en Rixtina Pronk (geboren 1844). Hij had nog een broer, Jan, die geboren is in 1872. Hij kwam uit een geslacht van molenmakers, zowel zijn vader als grootvader oefenden het beroep uit en ook Luitje werd in eerste instantie molenmaker. Later werd hij ook nog architect o.a. van molens, evenals zijn broer. Samen met zijn broer heeft hij verschillende molens ontworpen en gebouwd in de provincie Groningen. In Wedderveer staat bijvoorbeeld nog een kleine houtzaagmolen die is ontworpen door Luitje Wiertsema voor de eerste eigenaar, E.J. Feunekes. De molen is in 1997 gerestaureerd door de huidige eigenaar.

De zoon van Luitje Wiertsema, Emo, was getrouwd met Evelyn Novacek, een bekende violiste, die in vele horeca- en uitgaansgelegenheden optrad. Ze was tevens eigenaar van de bekende muziekhandel in Hoogezand, die nog steeds bestaat en nu wordt gerund door haar kleindochter.

Hoogholtje Sappemeer geschilderd in 1942

Houtzaaghandel Maathuis Sappemeer 1915 geschilderd in 1943

VAN DJAKARTA NAAR HOOGEZAND

Eri Dibbets

Mijn naam is Eri Dibbets, geboren 28 augustus 1955 te Djakarta, zoon van Frans Dibbets en Dora Dibbets-Poeteray. Ik heb twee jongere zussen en een jongere broer. Mijn vader is geboren op 14 december 1919 te Tumpang (bij Malang) en mijn moeder op 7 februari 1933 te Soerabaja. Mijn zussen en broer zijn in Nederland geboren. De oudste in Sappemeer en de twee jongsten in Groningen. Mijn beide ouders zijn helaas al overleden; mijn vader op 12 februari 2005 te Winschoten en mijn moeder op 28 oktober 2016 te Hoogezand.

In Djakarta werd ik verzorgd door een baboe (kinderoppas). Helaas weet ik haar naam niet meer en ook niet of zij nog leeft. Voor ons vertrek naar Nederland werkte mijn vader in Djakarta als waker (beveiligger) bij de Diplomatieke Vertegenwoordiging (Hoge Commissariaat) der Nederlanden. Tijdens zijn werk is mijn vader meerdere malen door Indonesiërs bedreigd en aangevallen. Na de laatste keer heeft mijn moeder de knoop doorgehakt en hebben mijn ouders besloten naar Nederland te vertrekken. Het vertrek stond gepland op 3 december 1957, maar een dag voor ons vertrek werd ik vermist en met behulp van (voornamelijk Chinese) burens tijdig teruggevonden in het huis van de baboe.

Op 3 december 1957 zijn we toen met het motorschip Oranje vanuit de haven van Tandjong Priok in Djakarta vertrokken. Het schip was destijds eigendom van de N.V. Stoomvaart Maatschappij Nederland. Drie weken later op 24 december 1957 kwamen we aan in Nederland op de Javakade in Amsterdam. Bij het verlaten van de boot

werden we verwelkomd door twee broers van mijn vader, de vrouw van zijn oudste broer en een goede vriend. Op 28 december 1957 werden we in Nederland ingeschreven, waarschijnlijk in de toenmalige gemeente Hoogezand-Sappemeer.

Van de korte tijd die ik in Indonesië heb gewoond, kan ik mij weinig of niets herinneren. Ik heb alleen nog foto's die voornamelijk bij ons huis in Djakarta zijn genomen en mijn geboorteakte. Ook van de overtocht kan ik mij nauwelijks iets herinneren. Ik heb alleen nog de foto's die op het dek van het schip en op de Javakade zijn genomen. Verder heb ik natuurlijk de paperassen van mijn ouders en uiteraard de verhalen van mijn ouders. Met paperassen bedoel ik geboorte- en huwelijksakten, allerlei verklaringen, internationale vaccinatiecificaten, boekingsbewijs en passagierslijst MS Oranje, overtochtvoorwaarden, ontvangstbewijzen, stortingsbewijzen en rekeningcourant van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (rekeningen N.V. Stoomvaart Maatschappij Nederland).

Op 28 december 1957 werden wij opgenomen in het contractpension Huize Ria aan de Parallelweg 7 in Hoogezand. Waar we tijdens de periode van 24 tot 28 december 1957 verbleven, heb ik niet kunnen achterhalen. Volgens de passagierslijst van de MS Oranje waren er meer gezinnen die als bestemming Huize Ria hadden in Hoogezand. Van de familie Hoeben kan ik mij niets herinneren, maar wel van de familie Oey. Het gezin Oey had destijds twee zonen (Max en Maurits) en ze werden ongeveer twee maanden na ons opgenomen in Huize Ria.

Eri met zijn ouders in Indonesië

Eri in Indonesië

Er zijn destijds foto's genomen om en bij Huize Ria, maar helaas niet in het pension. Op in ieder geval één foto staan ook Max en Maurits Oey. Er zijn ook foto's genomen van het zoeken naar Paaseieren. Het pension is omstreeks 1989 afgebrand.

Op 2 januari 1958 is mijn vader bij zijn eerste werkgever in Nederland begonnen en wel bij Scheepswerf

Aankomst op de Javakade te Amsterdam

Eri onderweg naar Nederland

Th.J. Fikkers te Foxhol. De scheepswerf was ook voor de heer Oey de eerste werkgever in Nederland. Mijn vader is niet lang bij deze werkgever gebleven en begon op 10 november 1958 bij W.A. Scholten's Chemische Fabrieken N.V. (in 1978 overgenomen door AVE-BE) te Foxhol. Hier is hij tot zijn

vervroegde pensioen gebleven. In een brief van het Ministerie van Maatschappelijk Werk van 28 februari 1958 wordt het volgende aangegeven: "Hierdoor bericht ik U, dat ik U voor het verkrijgen van een voorkeurswoning in de Gemeente Hoogezand heb voorgedragen bij het College van Burgemeester en

Wethouders aldaar." Schijnbaar was er niet direct een voorkeurswoning beschikbaar en werden we op 20 augustus 1958 eerst nog overgeplaatst naar het contractpension De Graffel aan de Borgercompagniestraat 64 in Sappemeer. Nog geen maand later (15 september 1958) verhuisden we naar een flatwoning aan de

Huize Ria

In de tuin van Huize Ria aan de Parallelweg te Hoogezand

Eri met vriendjes bij Huize Ria

Gerard Terborchstraat 54 in Hoogezand. Ook de familie Oey verhuisde naar de flat aan de Gerard Terborchstraat (twee portieken naast ons). Mijn twee zussen en broer zijn geboren in de periode dat wij in de flat woonden (1959, 1962 en 1964). Van de beginperiode kan ik mij nog vaag herinneren, dat mijn moeder met andere Indische vrouwen kookles (Hollandse pot) kregen in de Huishoudschool te Hoogezand kregen. Maar ook weet ik nog dat voor de Indische gezinnen busreisjes werden georganiseerd. Aan de Gerard Terborchstraat hebben we bijna tien jaar gewoond. Op 13 januari 1968 werd er een nieuwe hoekwoning betrokken aan de Van der Duyn van Maasdammeweg 234 in de wijk Gorecht.

Ik heb voornamelijk leuke herinneringen aan de periode dat ik in Hoogezand-Sappemeer heb gewoond. We zijn goed ontvangen door zowel de Hollandse als Indische burens die bij ons in de buurt van de Gerard Terborchstraat woonden of in de buurt van de Van der Duyn van Maasdammeweg. In de Gerard Terborchstraat en de directe omgeving woonden veel Indische families. Mijn jeugd heb ik voornamelijk in Hoogezand en Sappemeer doorgebracht. Ik ging met Hollandse en Indische leeftijdsgenoten om en heb nog met een aantal van hen contact. Mijn vrouw heb ik op de middelbare school in Sappemeer

Sneeuwballen gooien met vader in Hoogezand

leren kennen en heb met haar twee kinderen (beiden in Groningen geboren). Ik heb geen spijt van het feit, dat we drieënzestig jaar geleden naar Nederland zijn vertrokken.

Ik ben nog nooit terug geweest in Indonesië en heb altijd gezegd, dat mijn roots in Hoogezand liggen. Maar naarmate ik ouder word, ga ik mij steeds meer interesseren in mijn herkomst, mijn voorouders en mijn geboorteland. Mijn vader heeft een Europees/Indische achtergrond en mijn moeder een Molukse en ze zijn beiden in Nederlands-Indië geboren.

Bij ons thuis werd geen Maleis gesproken. Mijn vader sprak trouwens niet of nauwelijks Maleis.

Wat maakt mij Indisch en wat maakt mij Nederlands. Ik heb mij altijd meer Nederlands gevonden dan Indisch, maar heb wel Indische trekjes. Ik hou van vaak en veel eten (het liefst Indisch), maar vanwege mijn gezondheid moet ik mij helaas aan een dieet houden! Ook de Indische bescheidenheid en beleefdheid herken ik in mijzelf.

Foto's: collectie Eri Dibbets

De Graffel te Sappemeer

Voor de deur van De Graffel aan de Borgercompagniestrweg te Sappemeer

ZELFDE PLAATS

Sappemeer - Noorderstraat, 1962/1963

Aangezien de winters met sneeuw en ijs de laatste jaren wel erg schaars zijn, deze keer een wintertafereel uit Sappemeer tijdens de winter van 1962/1963. De foto is genomen van het Winschoterdiep in westelijke richting, ter hoogte van het voormalig gemeentehuis van Sappemeer. Het kanaal is bedekt met een dikke laag ijs, waarop de banen voor de schaatsers reeds zijn geveegd. In die periode kon men vanuit Sappemeer lange schaatstochten maken in allerlei richtingen. Door dempingen en het aanbrengen van dammen in de kanalen is dit momenteel onmogelijk. We zien het bevroren Winschoterdiep met links daarvan de Zuiderstraat ter hoogte van de Lutherse Kerkstraat en rechts de Noorderstraat. Geheel links de ingang van de Lutherse Kerkstraat met op de hoek het markante pand van kweker Swart, vervolgens het dubbel woonhuis, waarin onder andere de families Bakema en Van Dijk hebben gewoond, de slagerij en woonhuis van de familie Timans, de bakkerij van Vegter, het woon-winkelpand van Gorens (later Romijn) en tenslotte op de oostelijke hoek het woon-winkelpand van de Gezusters Kraai (later schildersbedrijf Tulp). Geheel op de achtergrond de Rooms-Katholieke Sint Willibrordus Kerk. Rechtsmidden op de foto de Kleinemeesterbrug. Geheel rechts op de achtergrond (het hoge pand) de Veenkoloniale Bank. Door de snelle invallende vorst toen ter tijd is men nog niet in de gelegenheid geweest om de palen van de kerstverlichting langs het Winschoterdiep te verwijderen. (fotocollectie: G.J. Stuit; S-010)

ANDERE FOTO (39)

Sappemeer - Noordstraat, anno 2020

Na demping van het, vooral tijdens de campagnes, stinkende Winschoterdiep ontstond er ruimte voor een volledige herinrichting van het stratenbeeld aan beide zijden van het gedempte kanaal. Ter hoogte van de oude loop van het Winschoterdiep is vanaf Sappemeer-Oost tot Martenshoek een groenstrook aangelegd, af en toe af onderbroken door insteekhavens. De Zuiderstraat werd omgedoopt tot Noordstraat-Zuidzijde, een min of meer één richtingsweg voor langzaam- en fietsverkeer. Aan de noordzijde van het gedempte kanaal is een meer doorgaande weg gerealiseerd met een gescheiden fiets- en voetpad. Hoewel er in de afgelopen periode regelmatig stemmen opgingen om het kanaal weer in het dorpsbeeld terug te brengen, waren de aanwonende mensen toen ter tijd blij dat ze van de stank en de regelmatig terugkerende rattenplaag waren verlost. Op de westelijke hoek van de Lutherse Kerkstraat zien we nog steeds het statige pand, waarin momenteel kapsalon 'Haarmode Sappemeer' is gevestigd. De Kleinemeesterbrug is uiteraard verdwenen, doch op de oostelijke hoek van de Kleinemeesterstraat zal in de loop van 2021 het appartementencomplex 'Meersterborg' verrijzen. Op de achtergrond is de toren van de Rooms-Katholieke Sint Willibrordus Kerk te zien en geheel rechts op de foto bevindt zich één van de drie Jumbo-vestigingen binnen de gemeente, ondergebracht in het voormalig pand van Hotel Struvé. (collectie: G.J. Stuut; 108-0458)

DE RADIOZENDER IN HOOGEZAND

Rob Bakker (oud-programma-technicus RTV Noord)

Veel Pluustergoud lezers weten het zich vast nog wel te herinneren, de RON zendmast met middengolfzender aan de Burgemeester van Roijenstraat Oost in Hoogezand

Zo ook de jonge Gerard Woldhuis. In 1963 woonde hij in Sappemeer, niet ver van die zender. Op 22 november van dat jaar lag hij als 11 jarige ,s avonds, zoals vaak, in bed te luisteren naar die middengolf zender. Met een zelfgebouwd kristalontvangertje. Toen hij via een oortelefoontje het ingelaste nieuws van de moord op President Kennedy van de VS hoorde, stormde hij naar beneden om zijn ouders het grote nieuws te vertellen.

Op dat moment werd er 's avonds één van de Hilversumse programma's via de zender in Hoogezand gerelayeerd.

Dat er in januari 1946 een middengolfzender kwam in Hoogezand was eigenlijk toeval. De Nederlandse regering in ballingschap had tijdens de oorlog een drietal hulpzenders aangeschaft om de ontvangstproblemen van de Hilversumse zenders in het Noorden, Oosten en Zuiden van ons land op te lossen.

Met de plaatsing van hulpzenders in Hoogezand, Hulsberg en later in Hengelo (Overijssel) werd dit bereikt. Ze ving het signaal van Hilversum op en zonden dit weer uit (Het zogenaamde "relayeren") In Hoogezand werd aanvankelijk gewerkt met mobiele apparatuur van het fabriek "Transmitting Company". en een aantal mobiele antennemasten.

De energievoorziening kwam van een eigen generator.

De RON (Regionale Omroep Noord) was in april 1945, net na de bevrijding, al begonnen met het uitzenden van radioprogramma's vanaf het Martinikerkhof in Groningen, onder gezag van het OPMC (Omroep van het Provinciaal Militair commissariaat)

In eerste instantie kon men al gebruik maken van de PTT radiodistributie, waaraan in januari 1946 de middengolfzender in Hoogezand kon worden toegevoegd.

De gemeente Hoogezand verhuurde het terrein, groot 50 are, gelegen aan de Burgemeester van Roijenstraat Oost aan de PTT voor een op te stellen omroepzender. De PTT moest er 300 gulden huur per jaar voor betalen.

De mobiele antenne werd medio 1946 vervangen door een zelfstralende ± 60 meter hoge verticale antennemast.

De energievoorziening werd overgenomen door het P.E.B.

De gemeente Hoogezand plaatste een directieket voorzien van waterleiding en sanitair.

De personele bezetting van het zendstation Hoogezand bestond uit de heren Geldof, Wilkens, Bloem-sma, Homan, Doddema, Assman, Havinga, Snijder en Fransen met als chef de heer Welling.

Met toestemming van het Militair Gezag konden in de avonduren de programma's van de RON worden uitgezonden.

Overdag was de zender beschikbaar voor het landelijk programma van Hilversum 2.

Het antennevermogen van de zender bedroeg aanvankelijk 5 kW, dit werd later gereduceerd tot 2,5 kW.

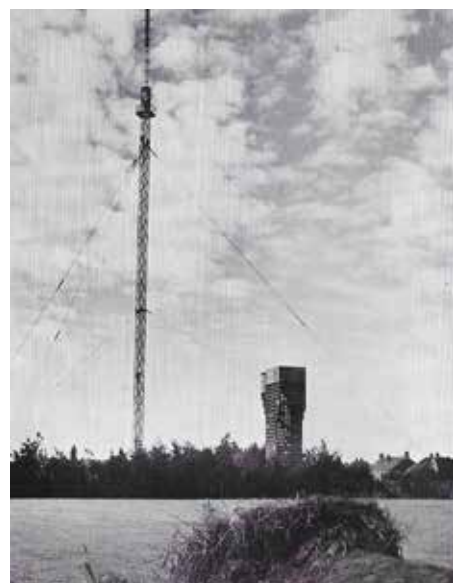
In afwachting van een definitieve opbouw en vaste opstelling werd

Gezicht vanaf de Spoorstraat

Zendmastkantoor

Zendmast en luchtwachtoren Hoogezand collectie Nozema.

met deze zender uitgezonden op 1224 kHz later op 1396 kHz. Er waren in de beginjaren redelijk wat veranderingen in de uitzendfrequenties, mede door klachten uit het buitenland. Door het gedrag van radiogolven, met name in de avonden, kwam het voor dat het programma van de zender Hoogezand vaak honderden kilometers verderop werd opgevangen.

Dit in tegenstelling tot de ontvangst in de eigen regio. Buiten Groningen waren de programma's nauwelijks te ontvangen. Er werd in 1953 zelfs een actiegroep ("Radio Luisterend Noorden") opgericht om hierin verbetering te brengen.

Vanaf 1950 tot 1978 bleef de zender stabiel op 1594 kHz oftewel 188 meter. In de loop van 1954 werd er voor de uitzendingen in de FM band, welke toen net in opkomst was, een zogenaamd "klaverblad antenne" boven in de mast geplaatst. De frequentie was destijds 91.8 MHz. In 1955 werd de bestaande zendmast op vrijwel dezelfde plek, achter de winkels van slager Ballema en electro Mulder, aan de Burgemeester van Roije straat Oost vervangen. Daarvoor in de plaats kwam een ± 72 meter hoge, zelfstralende getuide stalen vakwerkmast. Waardoor een combinatie plaats vond van zowel uitzendingen op de middengolf als FM. Omdat in 1960 de zenders in Hoogezand op afstand bediend konden worden werd het personeel ingezet bij de PTT zendmast van Smilde. In mei 1980 ging ook FM zender in Hoogezand uit de lucht en werd verplaatst naar Smilde, frequentie 90.8 MHz. Het is onduidelijk hoelang er toen nog in Hoogezand werd uitgezonden op de middengolf.

Naar alle waarschijnlijkheid zal dit tot het voorjaar 1985 hebben geduurd. Het oude onderkomen voor de zender werd in augustus 1988 vervuld voor nieuwbouw aan de Sluisweg, richting Kiel-Windeweer. De oude plek aan de burgemeester van Roijenstraat Oost werd verlaten omdat het midden in een woonwijk

kwam te staan. Voor dat het definitief gesloopt werd heeft het nog kortstondig als moskee dienst gedaan.

Tegenwoordig is het de locatie van de bijzondere woonvorm "de Lindehof"

In januari 1989, bij de splitsing van Radio Noord en Radio Drenthe, kwamen de uitzendingen van Radio Noord wederom vanuit Hoogezand. Om het zendbereik te vergroten werd er in latere jaren een nieuwe 105 meter hoge mast geplaatst op dezelfde locatie aan de Sluisweg.

Vanaf deze mast werden vanaf april 1995 ook de eerste programma's van TV Noord uitgezonden, aanvankelijk nog analoog en in een later stadium Digitaal (Digitenne). Ook vonden in die jaren een aantal commerciële FM zenders zoals b.v. Slam, Radio Continu en 100% NL hier een plek. Vandaag de dag komen nog zo'n zestal landelijke en regionale commerciële zenders vanaf de mast aan de Sluisweg / Nieuwe Compagnie. RTV Noord verliet in maart 2009 definitief het zendstation Hoogezand. D

„HET UUR U”

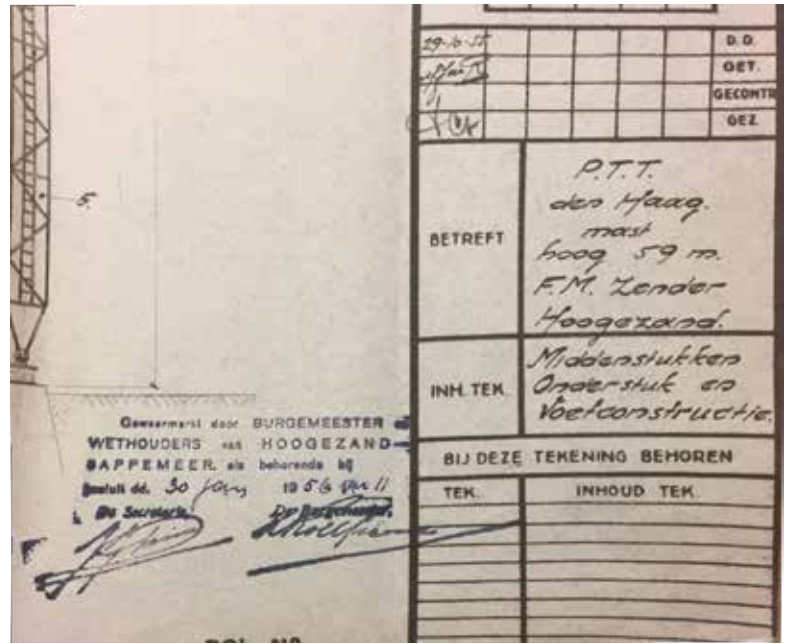
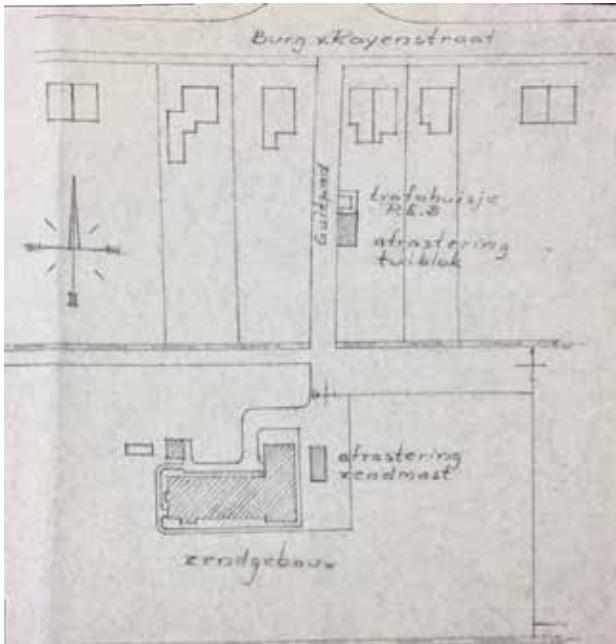
Radio luisterend Noorden komt in beweging

*Oprichting van actie-comité
6 Januari te verwachten.*

1953.

(Van een onzer redacteurs).

Onze stem om deel te nemen aan de actie voor een verbeterde radio-ontvangst is niet geweest die van een roepende in de woestijn. Nog dagelijks komen adhaesiebetuigingen binnen. Wel een gewijs, dat wij een gevoelige snaar hebben geraakt. En wij menen ook terecht er niet mee te moeten ophouden, voordat tastbare resultaten zijn bereikt. Alleen ligt het niet op de weg van een dagblad een dergelijke actie tot het uiterste te blijven voeren. Het genomen initiatief zal nu moeten worden overgenomen door een comité, dat zich voor het ideale doel zal willen beijveren. Dat het daarbij kan rekenen op de steun onzerzijds, behoeft wellicht geen betoog. Maar bovenal zal dat comité verzekerd moeten zijn van de medewerking van alle luisteraars met eigen toestellen. Laat niemand denken, dat een dergelijke actie geen zin heeft, want wij weten, dat wij ons niet hebben ingezet voor een hopeloze zaak. Maar ter plaatse waar het protest zal vallen moet het ook duidelijk zijn, dat hier een actie gaande is van alle radiobezitters in de noordelijke provincies. Alleen handelen in massaal verband kan en zal de vruchten afwerpen, die men van een dergelijke actie mag verwachten.

Gezicht vanuit de Van Limburg Stirumlaan

De Lindehof

De programma's van die omroep kwamen toen vanaf de mast aan het Winschoterdiep in Groningen, tegenover afvalverwerking 'de Stainkoeln'. Met het verdwijnen uit Hoogeveen kwam toen definitief een eind aan een lange radiohistorie welke ooit begon, vlak na de oorlog, met een mobiele zender voor de Regionale Omroep en Hilversum 2 op de middengolf.

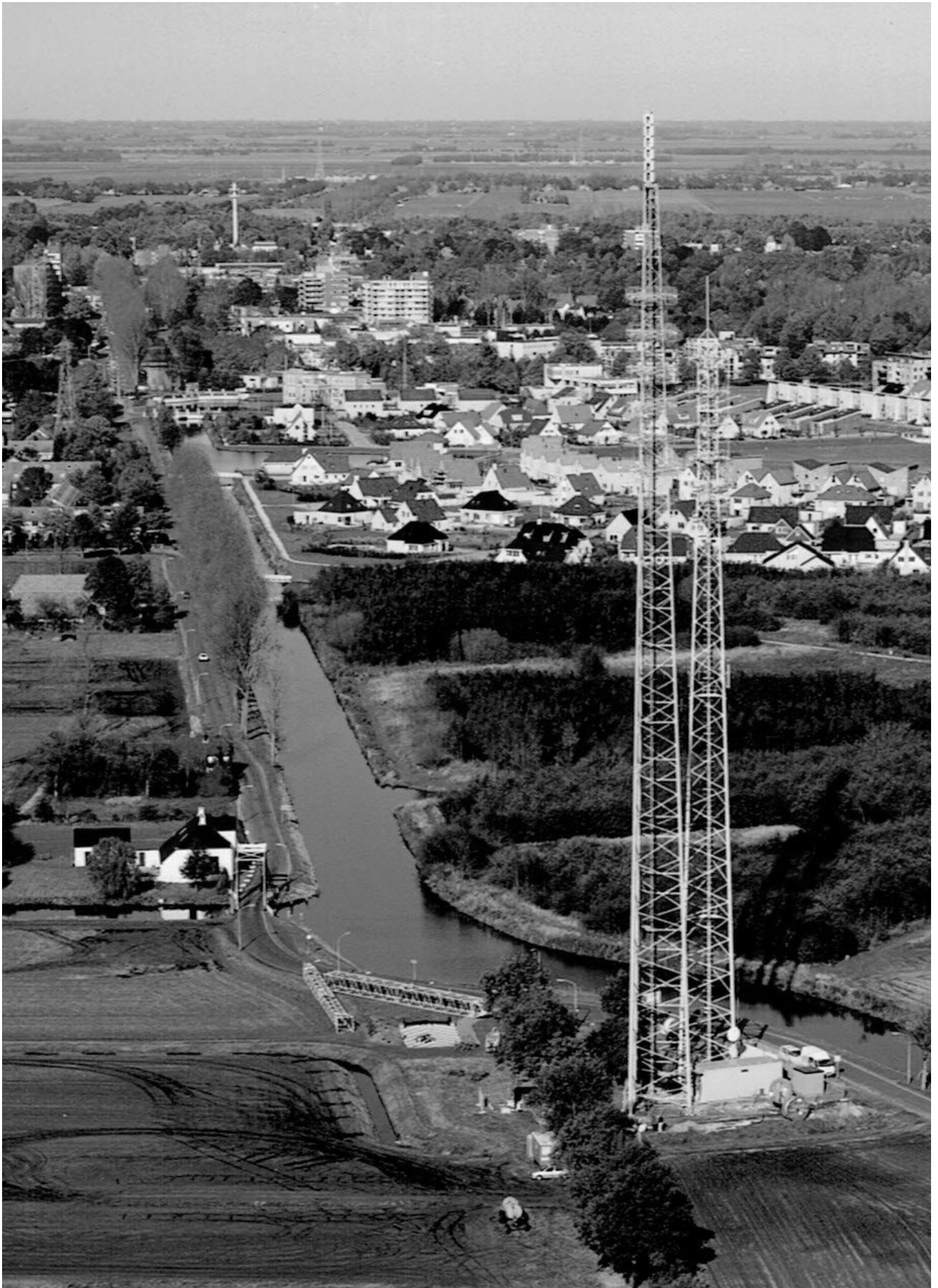
Anno 2021 is er vrijwel niets meer dat nog herinnert aan deze radiozender in Hoogeveen... En hoe verging het de jonge Gerard Woldhuis, waarmee dit verhaal begon, ondertussen?

Inmiddels woont de thans 68 jarige in de buurt van Warffum. Hij is al jaren zendamateur met licentie. Met zijn eigen zender heeft hij radiocontacten met collega's over de hele wereld, net als het schrijven van dit artikel.

M.d.a.: Teade Smedes (Historisch archief Midden Groningen) Henk Trox (voormalig zendertechnicus Nozema Regio Noord Hans Knot (mediahistoricus) Omroep Zender Museum Lopik Website: www.Radio-tv-nederland.nl

*Geraadpleegde literatuur:
70 jaar Radio – Omroepzenders in Nederland Ir. P. Vijzelaar
50 jaar Radio Noord Martinikerhof 23 Hanneke Boonstra*

Reacties of aanvullingen:
bakker.r@kpnmail.nl

Luchtfoto van de zendmast

DWARSSCHEEPSE TEWATERLATING VAN DE GRONINGER COASTER

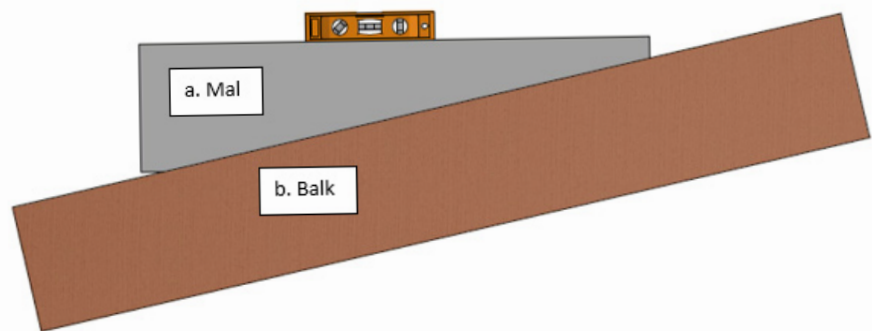
Richard Bodewes met medewerking van zoon+ kleinzoon

De Britten noemden coasters 'The Grey Devils' omdat de coasters bijna allemaal grijs waren. De tewaterlating van de Groninger coasters in de jaren van 1940 tot 1985 werden gedaan op grenen houten balken (b) van 30 x 30 cm dik en een lengte van 10 tot 12 meter. Afhankelijk van de lengte van het schip werden 10 à 15 paar van elk 2 balken ongeveer 3 meter uit elkaar gelegd. Alle balken hebben dezelfde hoek naar het kanaal toe. Deze hoek krijg je door een mal (a) en waterpas te gebruiken (zie afb. 1). Elk stel balken werd met spoorbielzen en dunne plankjes ondersteund om de juiste hoek te krijgen. Vervolgens wordt op elke balk in de lengte een smeerschaal (f) gelegd. Dit was glad geschaafde 3 cm dikke grenen houten planken. Deze werd met verwarmd vet (smeer) ingesmeerd. Onder de bodem van het schip (a) werden dan op elk twee balken (c) (dwars) erop een korte smeerschaal (e) gelegd. Hierop ligt een spoorbiel (d) en tussen de biels en de smeerschaal werden op de kopse kanten een paar houten kegjes (b) geslagen zodat er een gebogen smeerschaal (e) ontstond (zie afb. 2). De bedoeling hiervan is dat bij de tewaterlating het schip niet gaat scharen (zijdelings van de smeerschalen afglijden). Hier kom ik later nog op terug (bij de tewaterlating in Eijsden).

Tot op dit moment van de voorbereiding staat het schip nog op stalen keggen waarop het schip gebouwd is. De grote eikenhouten keggen (60 cm. lang) worden langzamerhand verwijderd. Het schip wordt voor en achter tot de tewaterlating op de plek

gehouden door dikke staaldraden (b). De staaldraad loopt vanaf een bolder (afb. 3) aan de kanaalzijde op het schip naar de sliphaken (a). (afb. 5). De sliphaken zijn gezekerd aan een bolder op de werf (afb. 4)

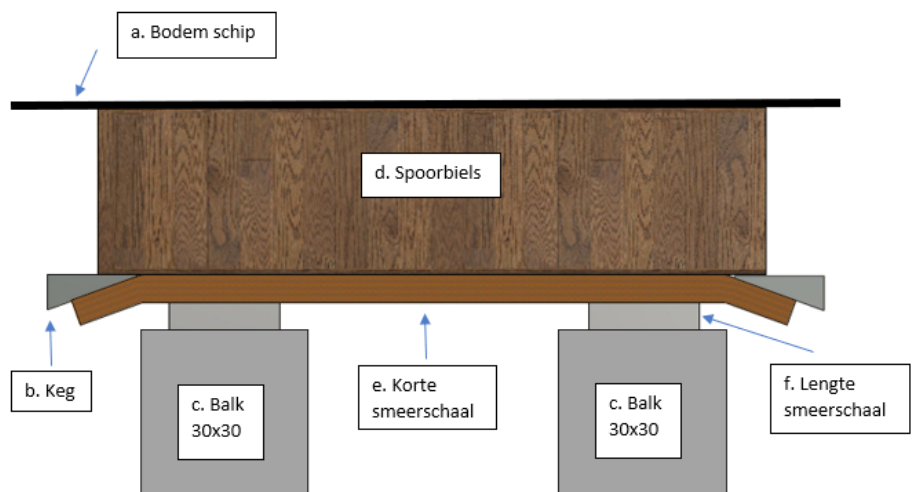
Dit gaat gepaard met de harde geluiden die vaak aan de andere kant van het kanaal te horen zijn. De stalen kabels die het schip dan nog vasthouden moeten gelijktijdig worden losgemaakt. Het lossen van de beugel op de sliphaken is vaak moeilijk als

afb. 1

Na de doopplechtigheid, een traditie met waarbij een fles champagne tegen de voorsteven stuk wordt geslagen, worden de stalen keggen, die nog op de kimbedden (stalen vierkante bakken waar het schip op gebouwd is) staan, verwijderd.

erg veel spanning op staat, daarom staat er altijd een slagzeker personeelslid bij om eventueel met een voorhamer de beugel los te slaan. Later ging het lossen elektrisch. Mocht het schip na het lossen van de sliphaken niet uit zichzelf gaan

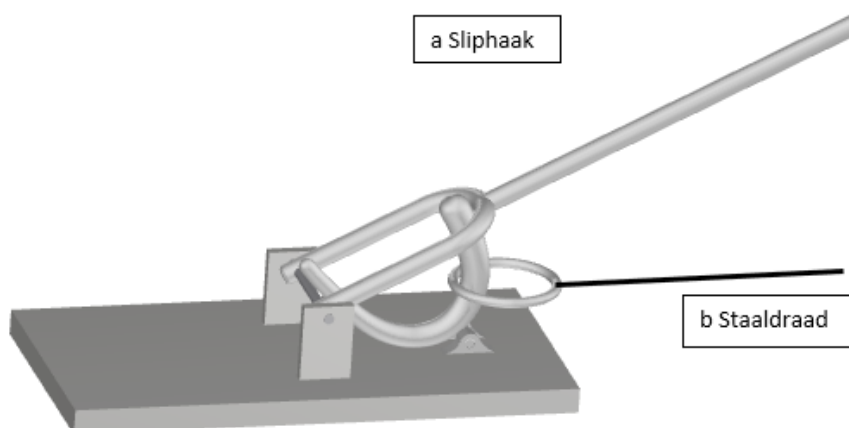
afb. 2

afb. 3 (bolder 1)

afb. 4 (bolder 2)

afb. 5 (sliphaak)

glijden, dan wordt er via diverse zware dommekrachten, schuin tegen het schip aan, een handje geholpen. Aan de dommekrachten werd door het personeel gedraaid.

afb. 5 (sliphaak)

Direct na de tewaterlating wordt het schip op eventuele lekken gecontroleerd. Door de zware kanteldruk op het moment van de tewaterlating is er veel kans op bodemschade. Daarom worden de coasters in Delfzijl drooggezet voor controle (eis van de klassebureaus (Lloyds, Veritas, Norske Vertas en G.L. Germanische Lloyd) en de scheepvaartinspectie. Door de zware kanteldruk werd de walkant ook vaak beschadigd.

In een tijdschrift stond eens een artikel over het hergebruik van autobanden. De schrijver van dit artikel hebben we uitgenodigd en sindsdien hebben wij de walkant met aan elkaar gekoppelde autobanden de walkant mooi verend gemaakt.

Nog een gebeurtenis die met de dwarsscheepse tewaterlatingen te maken had: Wij werden eens gebeld door de directeur van een werf, St. Barbara, in Eijsden, Zuid-Limburg. Daar hadden ze een Herne Rijn kanaalschip (85 x 9,50 m.) gebouwd, maar hadden weinig ervaring met dwarsscheepse tewaterlatingen. Ze wilden graag bij ons komen kijken. Een paar dagen voor onze tewaterlating zijn twee mensen uit Limburg komen kijken; ze maakten notities en foto's. Enige tijd later werd ik uitgenodigd om de tewaterlating bij te wonen. Daar aangekomen constateerde ik een, in mijn ogen, belangrijk verschil met onze methode. De korte smeerschalen die wij dwars op de lange smeerschalen hadden, hadden zij in de lengte op de lange smeerschalen gelegd; zo had je meer glijoppervlak volgens de Franse directeur. Inderdaad, maar de functie van de houten kegjes had hij niet begrepen. Tijd om dit te veranderen

was er niet en, ja hoor, toen het schip begon te glijden gebeurde het volgende. Het achterschip is zwaarder dan het voorschip (motorfundatie, zwaardere constructie, dekhuis). Het achterschip gaat dan vaak sneller en/of eerder glijden met als gevolg dat het schip gaat scharen. Daardoor gleden in Limburg de korte smeerschalen zijdelings van de lange smeerschalen af, met als gevolg dat het achterschip in het kanaal lag en het voorschip stak zo'n zes meter de lucht in. Grote paniek natuurlijk. Ik heb later gehoord dat met behulp van zware lieren het schip toch in het water is gekomen. Waarschijnlijk met stevige bodemschade!

Een bijkomende ervaring heb ik daar nog opgedaan, namelijk het eten van escargots, aangeboden door de best aardige, maar arrogante Franse directeur. Maar die escargots was een eenmalige ervaring.

Aandeel Veenkoloniale Bank voor Hypotheek en Scheepsverband Sappemeer

Onlangs kreeg de redactie van Geert Leemeijer een kopie van bijgaand aandeel van de Veenkoloniale Bank voor Hypotheek en Scheepsverband Sappemeer.

Geert Leemeijer is verzamelaar van oude aandelen en kwam toevallig in het bezit van dit exemplaar.

De Veenkoloniale Bank voor Hypotheek en Scheepsverband Sappemeer is in 1903 opgericht en in 1970 overgenomen door de Scheepshypotheekbank Nederland.

In 1986 werd de Scheepshypotheekbank Nederland overgenomen door de RABO bank.

Veenkoloniale Bank voor Hypotheek en Scheepsverband Sappemeer (Foto collectie HAMG)

ANNA SJOERDINA

“De geschiedenis van een Gronings tjalkschip”

Wim A.H. Rozema

In de zomer van 2018 werd ons secretariaat gevraagd om informatie, betreffende een in 1910 bij scheepswerf Van der Werf aan de Zuidersstraat te Hoogezand gebouwde tjalk, gedoopt Anna Sjoerdina. Wij konden mevrouw Lydia Lippens, die ons de informatie vroeg, verwijzen naar ons magazine “Pluustergoud” en naar onze tweewekelijkse artikelenreeks “Vroeger en Nu” in de H-S-Krant en wij stuurden haar origineel fotomateriaal. Twee jaar later meldde mevrouw Lippens zich weer bij ons met verrassend nieuws :

Beste mijnheer Rozema,

Binnenkort ontvangt u per post mijn zojuist uitgekomen boek “ANNA SJOERDINA. De geschiedenis van een Gronings tjalkschip” als dank voor de door u geboden hulp. Het was in juli 2018 toen ik voor een afbeelding en artikelen uit het tijdschrift “Pluustergoud” en de H-S-Krant contact met u had opgenomen. Ik was toen pas aan mijn onderzoek begonnen en wilde helemaal niet dat het een boek zou worden, maar zie na twee jaar is het er toch van gekomen. Met onderstaand verhaal wil ik meer vertellen over de inhoud van het boekje.

Vriendelijke groet,
Lydia Lippens

Begin januari 2018 bezocht ik mijn dochter Marjolein, die in Amsterdam op de ANNA SJOERDINA woonde, een verbouwde tjalk. Ik werd toen erg nieuwsgierig naar de geschiedenis van dit historische schip en ben op zoek gegaan.

ANNA SJOERDINA

de geschiedenis van een Gronings tjalkschip

Lydia Lippens

Hoe is een tjalk uit 1910 met de mooie naam ANNA SJOERDINA als woonschip in Amsterdam terecht gekomen? Naar wie is het schip vernoemd? Wat is haar geschiedenis? Zo begon ik mijn zoektocht. De tjalk is als ‘zeilend vrachtschip’ gebouwd in de provincie Groningen en ging pas na de Tweede Wereldoorlog over op de motor. Echter door de toenemende industrialisatie, motorisering en schaalvergroting in de Nederlandse binnenvaart bleek het schip uiteindelijk toch te klein om zich economisch te kunnen handhaven en werd zij afgedankt.

Veel van die schepen kwamen na de Tweede Wereldoorlog op de schroot hoop terecht. Ook werden veel van deze afgedankte vaartuigen tijdens de naoorlogse woningnood gekocht door particulieren en omgebouwd tot woonschip.

Zo ook de ANNA SJOERDINA. Voor woonbootbewoners volgde daarna een periode van strijd voor erkenning van hun woonvorm. Wonen op het water moest gelijk zijn aan wonen op de wal.

De Anna Sjoerdina anno 2021 © LydiLippens.

Deze geschiedenis gaat over een bijna vergeten wereld waar zeilschepen eeuwenlang het belangrijkste vervoer verzorgden en een dagelijks beeld waren in de vaarten, rivieren en steden. Het verhaal, van de ANNA SJOERDINA staat ook symbool voor de vele zelfstandige schippers die met hun gezin en trots op hun traditionele ambacht het zeilen hebben volgehouden tot het echt niet meer ging.

Voor mijzelf is de zoektocht naar deze verdwenen wereld van de zeilvaart een verrijking geworden en met dit boekje hoop ik enige sfeer van een bijna vergeten periode terug te halen.

Scheepswerf Van der Werff Hoogezand

Om de plek van de voormalige scheepswerf van Van der Werff nader te bekijken staan we met de camera op de grens van Hoogezand en Sappemeer, waar in vroeger tijden het Winschoterdiep onder de Bontuizerbrug door stroomde en nu de parkeerplaats, waar iedere zaterdag een warenmarkt wordt gehouden. We worden omringd door een aantal markante gebouwen : achter ons het Bontehuis. Het oorspronkelijke Bontehuis, gebouwd in 1908, was onder meer in gebruik als onderdak voor verwaarloosde kinderen. Honderd jaar geleden was er de rijtuigverhuur van Groeneveld gehuisvest. Het huidige pand is gebouwd in 1927, nadat het vorige Bontehuis in vlammen was opgegaan.

Rechtsachter een rijksmonument gebouwd in 1914 : Villa Zonneschijn en links van ons de Hoofdstraat met de slager; de voormalige supermarkt, de slijterij, het garagebrijf en het tankstation. Toen de Hoofdstraat nog Zuiderstraat heette -de straat lag immers aan de zuidzijde van het Winschoterdiep- zagen we daar o.a. de kruidenierswinkel van de dames Helmers , houthandel Brand (holtjemoaker Brand), meel- en cichoreifabriek Benes met het kantoor en tevens woning van hoofdboekhouder Moesker, bakkerij Van Delden en leerlooierij Van Dam.

Op de plek waar nu de garage met tankstation is, was tot 1938 de scheepswerf van de firma Van der Werff. Op de foto uit 1922, geschoten door de bekende fotograaf Harmanus Johannes Jozefus Conens, zien we de tewaterlating (stapelloop) van een schip bij deze scheepswerf. Op de werf een portaalkraan en rechts daarvan de directeurswoning.

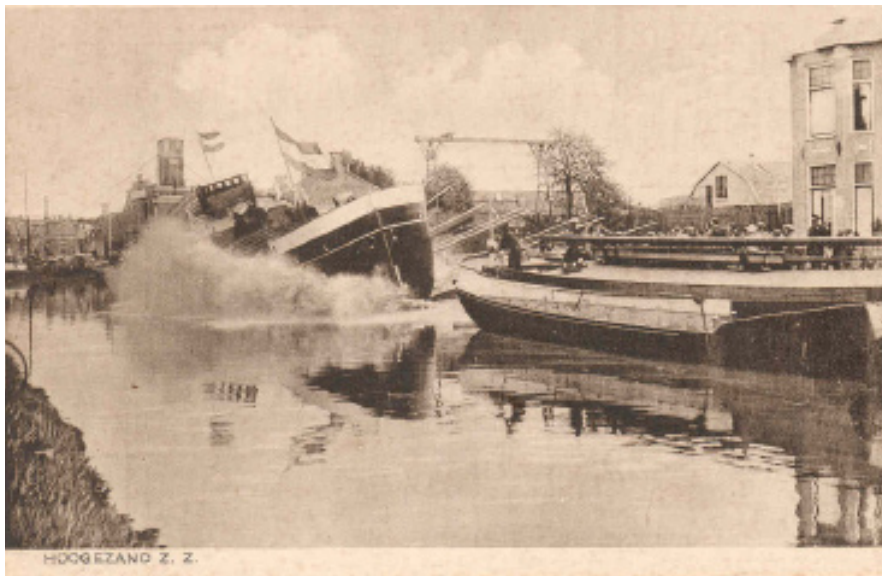
Rechts in het Winschoterdiep, ongeveer ter hoogte van waar nu de Oosterparkstraat toegang geeft tot het in 1932 door de DUW, de Dienst Uitvoering Werken (Werkverschaffing), aangelegde -en nu Rijksmonument- Oosterpark, zien we een bij Van der Werff gebouwde driemaster : de Seeteufel. Deze schoener werd in 1919 gebouwd maar bleek door de opkomst van een nieuw type schip, de coaster, moeilijk te slijten en bleef daardoor wel zo'n zes jaar onverkoopt aan wal liggen.

Scheepswerf Van der Werf in 1922. © H.J.J. Conens/ Gemeente Archief M.G.

De huidige situatie. © Wim A.H. Rozema.

De 'Kwiek' gaat te water. © Gemeente Archief Midden Groningen.

De huidige situatie. © Wim A.H. Rozema.

Kijken we vanuit de westkant dan zien we op de foto uit 1926 de tewaterlating van het schip Kwiek in het oude Winschoterdiep bij scheepswerf Van der Werff aan de Zuiderstraat, later Hoofdstraat.

In 1938 verhuisde de werf van Van der Werff naar Westerbroek, daar werd de productie van grotere schepen ter hand genomen. In de zomer van 1962 werd besloten, om het nog in opdracht zijnde werk (de 4 baggerbakken) af te maken en vervolgens het bedrijf te beëindigen. Het personeel (toen nog zo'n kleine 40 man) had dan ruim de gelegenheid om naar ander werk uit te kijken. Rond de jaarwisseling 1962-1963 werd de grond verkocht aan de AKU (Akzo-Nobel) t.b.v. Silenka (PPG).

Over de auteur Lydia Lippens :

Lydia Lippens (1947) werkte bij de Universiteitsbibliotheek Maastricht. Na haar pensionering is zij zich nog meer dan vroeger bezig gaan houden met de natuur; vooral vogels en planten hebben haar belangstelling. Ook fotografeert ze graag. Tijdens een bezoek aan haar dochter Marjolein die in Amsterdam op een tot woning verbouwde tjalk woonde, raakte Lydia geïnteresseerd in de geschiedenis van dit historische schip. Achteraf gezien was het een overmoedig besluit van mij om zonder enige kennis van de binnenvaarthistorie aan dit speurwerk te beginnen. Toch is het mij gelukt veel van Anna Sjoerdina's geschiedenis boven water te krijgen. De speurtocht bracht mij

naar allerlei plekken in het land waar ik zonder dit onderzoek waarschijnlijk niet zo gauw gekomen zou zijn. Hierbij denk ik aan de Veenkoloniën, de monumentale begraafplaatsen in Wormerveer en Groningen, de verlaten Suikerfabriek in Puttershoek met het Hellegat aan de Oude Maas en het Sint Anthony Gasthuis in Groningen waar ik een paar dagen in de Bed & Breakfast verbleef. In dat hofje heeft de tweede schipper van de Anna Sjoerdina als bejaarde man gewoond. Via het Gasthuis kwam ik in contact met een voormalige student-bewoner die de schipper-in-ruste in het hofje nog heeft meegemaakt. Welke gegevens had ik? Op het internet vond ik een – verlopen – verkoopadvertentie: 'Te koop stalen woontjalk genaamd Anna Sjoerdina, gebouwd in 1910 te Hoogezand.

Lengte over alles: 24.52 M, grootste breedte: 4,75 M.' Met niet meer dan deze informatie uit de advertentie vroeg ik advies aan het Maritiem Museum in Rotterdam waar men mij verwees naar het 'Register Scheepmetingsdienst 1899 – 1989', ook wel 'Liggers' of 'Leggers' genoemd. Dit register vermeldde de bouwer van het schip: Scheepswerf G.J. van der Werff te Hoogezand en ook vermeldde het register de naam van de eerste eigenaar: Wietse van Wijngaarden uit Groningen. Bovendien stond er het brandmerk genoteerd: '1722 B Gron 1936'. In haar ruim honderdjarig bestaan heeft de Anna Sjoerdina een heel belangrijke overgang meegemaakt: die van zeilschip naar motorschip en – ten slotte – naar woonschip. Hoe verliep deze verandering en wat heeft dit voor de schipper-eigenaars betekend? Met deze vragen ben ik vervolgens aan het werk gegaan en van het verdere verloop van mijn speurtocht doe ik verslag in een zestal hoofdstukken.

Auteur: Lydia Lippens
ISBN 9789086665044 – NUR 680
100 pagina's paperback
Verschenen begin mei 2020
€20,00 (inclusief verzendkosten)
lydialippens@gmail.com
Rekeningnummer: NL 46 ASNB
0942 4994 76 t.n.v. L.M.T. Lippens

DAMMEN IN HOOGEZAND - SAPPEMEER (deel 1)

Siep Buurke

Dammen en Hoogezand-Sappemeer zijn nauw met elkaar verbonden. Het sterkste damtoernooi dat ooit gehouden is vond plaats in 1967: het 4e Brintatoernooi. Nu is sterkste natuurlijk subjectief. Maar de dammers die er verstand van hebben, zoals wereldkampioenen Roozenburg, Sijbrands en Wiersma, zijn het hier in ieder geval over eens. De initiatiefnemer was Siep Mensonides, afkomstig uit Deventer en als gemeenteambtenaar werkzaam in de gemeente Hoogezand-Sappemeer. Dammen was altijd al zijn passie. Een toernooi moest er komen, vond hij, en met dat idee stapte hij naar de burgemeester, Gerard Boekhoven. Die leek het wel wat, hij had tenslotte veel bedrijven naar Hoogezand weten te krijgen en er zou vast wel één als sponsor willen optreden. Dat lukte, maar het was wel een bedrijf dat al sinds 1842 was gevestigd in de gemeente nl. W.A. Scholten.

Siep Mensonides werd op 7 juli 1921 in Joure geboren. In 1929 verhuisde het gezin naar Deventer, waar hij in 1938 lid werd van de damclub. Halverwege 1951 werd hij gemeenteambtenaar in Hoogezand-Sappemeer en is er de rest van zijn leven blijven wonen. Hij overleed in 1992. In Hoogezand speelde hij bij de damclub Houdt-Stand, die in 1916 opgericht was. De eerste damactiviteit internationaal was in 1960. Houdt-Stand en Mensonides organiseerden op 9 november 1960 de 23ste ronde van het Wereldkampioenschap dammen in hotel Faber. De spelers en officials werden verwelkomd in de Dr. D. Bosschool in Sappemeer. Het voltallige college van B&W van de gemeente Hoogezand-Sappemeer was daarbij aanwezig. Burgermeester

Boekhoven sprak het welkomswoord in het Frans. Wethouder Albronda sprak ook namens de gemeente en bood alle spelers een lepelje aan met het wapen van Hoogezand-Sappemeer. De Senegalese grootmeester en oud-wereldkampioen Baba Sy was één van de deelnemers. Zijn naam zal daarna altijd met Hoogezand-Sappemeer verbonden blijven. Deze gentleman onder de dammers maakte grote indruk in Hoogezand-Sappemeer. Bij elk vervolg (op één na) zien we zijn naam dan ook terug. Na de ronde van het WK werd er op 12 januari 1962 een simultaan georganiseerd door Houdt-Stand. Meer dan honderd spelers namen het op tegen de toen 26-jarige Baba Sy. Ook Abdoulaye Kouaté uit Senegal gaf een simultaan. Het evenement vond plaats in de Dr. D Bosschool. De dagen daarna, op 13 tot en met 15 januari vond er nog een zeskamp plaats. Baba Sy won al zijn partijen. Burgemeester Gerard Boekhoven opende de zeskamp met de woorden: “Het getuigt van kracht, moed, durf en initiatief, dat de damclub Houdt-Stand een internationaal toernooi heeft georganiseerd.” Al deze activiteiten zorgde voor een goede voedingsbodem om het groter aan te pakken. Gerard Boekhoven had de contacten en Siep Mensonides het organisatietalent. Zo ontstond het eerste Brinta-toernooi in 1962. Belangrijk waren de goede onderlinge verhoudingen op het gemeentehuis. Burgemeester Boekhoven was officieel de initiatiefnemer, werd daar later nog voor beloond met het ere-lidmaatschap van de KNDB (Koninklijke Nederlandse Dam Bond), maar de rol van Mensonides was net zo belangrijk. Ook Bob Bruins, ambtenaar van sportzaken van de gemeente heeft aan het ontstaan van dit evenement bijgedragen. Het

bedrijf W.A Scholten was de grote sponsor. Het toernooi werd één maal in de twee jaar gespeeld en werd in totaal 9 keer gehouden. Drie verschillende namen heeft het toernooi in de loop van de jaren gehad: Brintatoernooi, Scholten-Honig-toernooi en KSH- toernooi. Op 16 augustus 1962 gaf de gemeente Hoogezand-Sappemeer een persconferentie onder leiding van Bob Bruins, in café de Bolderij in Groningen. Bob Bruins: “Het damevenement krijgt de naam Brintadam-toernooi.” De naam werd ontleend aan een product dat door het bedrijf W.A. Scholten werd gemaakt en geliefd is bij sportmensen. De naam van het product is heden ten dage nog steeds bij iedereen bekend, mede door de naam van het damtoernooi. Het toernooi begon met twee groepen van twaalf spelers. Voor de eregroep kwamen spelers uit Nederland, België, Frankrijk, Suriname, Haïti en Senegal. Het 1e Internationale Brintadamtoernooi werd van 11 t/m 19 september 1962 gehouden. Drie ochtendronden werden in Struvé gehouden. De avondronden werden in de aula van Dr. D. Bosschool, Violstraat 7 te Sappemeer gehouden. Behalve Mensonides waren ook K. Snitjer, R. Jongman, J. Plukker en J. Baas namens de damclub Houdt-Stand bij de organisatie betrokken. Baba Sy was in het eerste damtoernooi duidelijk de sterkste en won het toernooi. Het internationale karakter was nog beperkt. Pas in 1965, bij het derde Brintatoernooi, kon je van een echt wereldtoernooi spreken met deelname van het sterkste damland: Rusland. De toernooiformule was er eentje met een Ere groep en een hoofdgroep. Het toernooi werd vaak in de zomervakanties gehouden of in de kerstvakantie.

Deelnemers en officials 1e Brinta damtoernooi

Pl	Naam	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	We	Wi	Re	Ve	Pt	SB	
1	Baba Sy	X	1	1	1	2	2	1	2	2	1	2	1	2	11	6	5	0	17	171
2	Freek Gordijn	1	X	1	2	1	1	1	1	1	2	2	2	11	4	7	0	15	149	
3	Hugo Verpoest	1	1	X	1	1	1	1	2	1	2	2	2	11	4	7	0	15	143	
4	Pieter Berasma	1	0	1	X	1	1	2	2	2	2	1	2	11	5	5	1	15	141	
5	Michel Hisard	0	1	1	1	X	2	1	1	1	1	2	2	11	3	7	1	13	125	
6	Douwe de Jong	0	1	1	1	0	X	1	2	2	1	2	2	11	4	5	2	13	115	
7	Ed Holstvoood	0	1	1	0	1	1	X	2	1	1	2	1	11	2	7	2	11	103	
8	Claude Gournier	1	1	0	0	1	0	0	X	2	1	1	2	11	2	5	4	9	81	
9	Jules Valois Smith	0	1	1	0	1	0	1	0	X	1	1	1	11	0	7	4	7	71	
10	Raymond Saint-Fort	0	0	0	0	1	1	1	1	1	X	1	1	11	0	7	4	7	63	
11	Pierre Dionis	1	0	0	1	0	0	0	1	1	1	X	0	11	0	5	6	5	55	
12	Maurice Verleene	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	2	X	11	1	3	7	5	35	

Deelnemers en officials 2e Brinta damtoernooi

Uitslag 1e Brinta-toernooi in 1962

Damsimultaan tijdens 1e Brinta damtoernooi met links Siep Mensonides, naast hem Koert Snitjer, gebogen Baba Sy

Partij in de jeugdgroep van het Brinta damtoernooi 1963/64 met links Harm Wiersma en rechts Ton Sijbrands
Achter Wiersma, Baba Sy en achter Sijbrands, Mensonides

Ook bij het tweede Brintatoernooi kwamen de deelnemers nog uit een beperkt aantal landen. Het tweede Brintatoernooi werd van 27 december 1963 tot en met 4 januari 1964

wederom gespeeld in de aula van de Dr. D. Bosschool. Opnieuw wint Baba Sy het toernooi. Toen wist hij niet dat hij tot wereldkampioen 1963 zou worden uitgeroepen, omdat de tweekamp tegen de wereldkampioen Iser Koepman waarop hij recht had, niet doorging door sabotage van de Sovjet Dambond. Na zijn dood is hij officieel tot wereldkampioen 1963 uitgeroepen door de FMJD, de internationale dambond. De toernooiformule veranderde door naast een ere-groep en een hoofdgroep ook een jeugdgroep in het leven te roepen. Deze gouden vondst zorgde voor de

entree van Sijbrands en Wiersma. Ton Sijbrands was toen 14 jaar en Harm Wiersma 10 jaar. In de Jeugdgroep werden zij eerste en tweede. Hiermee startten zij hun internationale carrière. Hun binding met Hoogezand-Sappemeer is nooit meer weggegaan. Hun laatste gezamenlijke

optreden in een damtoernooi was ook in Hoogezand-Sappemeer, in 1999 tijdens het Europees kampioensch

Het derde Brintatoernooi werd gehouden van 2 tot en met 12 juni 1965, weer in de Dr. D. Bosschool,

Pl	Naam	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	We	Wi	Re	Ve	Pt	SB
1	Baba Sy	X	2	1	1	1	2	1	1	2	2	2	2	11	6	5	0	17	166
2	Wim de Jong	0	X	1	1	2	2	1	1	2	2	2	2	11	6	4	1	16	148
3	Geert van Diik	1	1	X	1	1	1	1	2	1	2	1	2	11	3	8	0	14	136
4	Mansour Kouaté	1	1	1	X	1	1	1	1	1	2	2	2	11	3	8	0	14	133
5	Piet Roozenburg	1	0	1	1	X	1	2	1	1	2	2	2	11	4	6	1	14	129
6	Pieter Bergsma	0	0	1	1	1	X	2	2	2	1	1	2	11	4	5	2	13	116
7	Jan Dallinga	1	1	1	1	0	0	X	2	2	0	2	2	11	4	4	3	12	111
8	Michel Hisard	1	1	0	1	1	0	0	X	2	1	1	2	11	2	6	3	10	91
9	Maurice Verleene	0	0	1	1	1	0	0	0	X	2	1	1	11	1	5	5	7	64
10	Claude Gournier	0	0	0	0	0	1	2	1	0	X	1	2	11	2	3	6	7	56
11	Lex Mulder	0	0	1	0	0	1	0	1	1	1	X	2	11	1	5	5	7	53
12	Antoine Slaby	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	X	11	0	1	10	1	7

Uitslag 2e Brinta-toernooi in 1963/64

Pl	Naam	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	We	Wi	Re	Ve	Pt	SB
1	Ton Sijbrands	X	1	1	2	2	2	2	2	2	2	9	7	2	0	16	124
2	Harm Wiersma	1	X	2	1	1	2	1	1	1	2	9	3	6	0	12	101
3	Bert Holt	1	0	X	1	1	1	2	2	2	2	9	4	4	1	12	87
4	Andreas Kuyken	0	1	1	X	1	1	1	2	2	2	9	3	5	1	11	78
5	Henk de Witt	0	1	1	1	X	1	2	1	1	2	9	2	6	1	10	73
6	Govert Westerveld	0	0	1	1	1	X	1	1	1	2	9	1	6	2	8	57
7	Harry Kolk	0	1	0	1	0	1	X	1	1	1	9	0	6	3	6	46
8	Benny Dekens	0	1	0	0	1	1	1	X	1	1	9	0	6	3	6	45
	Eef Braam	0	1	0	0	1	1	1	1	X	1	9	0	6	3	6	45
10	Nico Kerstholt	0	0	0	0	0	0	1	1	1	X	9	0	3	6	3	18

De eindstand in de jeugdgroep

Deelnemers en officials 3e Brinta damtoernooi

Pl	Naam	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	We	Wi	Re	Ve	Pt	SB
1	Watieslav Sitsioolev	X	2	0	1	1	1	2	2	1	2	1	2	11	5	5	1	15	152
2	Marcel Deslauriers	0	X	1	1	1	2	1	1	1	2	2	2	11	4	6	1	14	134
3	Ton Sijbrands	2	1	X	1	1	2	1	1	2	1	0	1	11	3	7	1	13	148
4	Baba Sy	1	1	1	X	1	1	1	1	1	1	2	2	11	2	9	0	13	129
	Nicolai Sretenski	1	1	1	1	X	1	1	1	1	1	2	2	11	2	9	0	13	129
6	Paul Germain	1	0	0	1	1	X	2	1	2	1	1	2	11	3	6	2	12	117
	Michel Hisard	0	1	1	1	1	0	X	2	1	2	1	2	11	3	6	2	12	115
8	Jan Cazemier	0	1	1	1	1	0	X	1	2	1	2	1	11	2	7	2	11	105
9	Anton Schotanus	1	1	0	1	1	0	1	1	X	0	2	2	11	2	6	3	10	98
10	Ferdi Okroelnik	0	0	1	1	1	1	0	0	2	X	1	2	11	2	5	4	9	83
11	Fidèle Nimbi	1	0	2	0	0	1	1	1	0	1	X	1	11	1	6	4	8	87
12	Edmondo Fanelli	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	X	11	0	2	9	2	21	

Uitslag 3e Brinta-toernooi in 1965

verhuisd, hij is nooit meer terug geweest in Haïti.

Sappemeer. Ook zijn er rondes gespeeld in Wijkcentrum De Kern, Rembrandtlaan 72a in Hoogezand. Nu was het toernooi een volwaardig wereldtoernooi. Siep Mensonides slaagde er in voor het eerst deelnemers uit de Sovjet-Unie mee te laten doen. De wereldkampioen Watsjeslav Sjtsjogoljev en N. Sretenski.

Een geweldige prestatie, midden in de Koude Oorlogstijd. Ook deed de voormalige wereldkampioen Marcel Deslauriers uit Canada mee. Ton Sijbrands was toen 15 jaar en deed nu al in de eregroep mee. Het betekende zijn doorbraak in het internationale dammen. Sjtsjogoljev won het toernooi, maar verloor wel van Sijbrands, die derde werd. Ton Sijbrands was toen nog op tv te gast bij Willem Duys.

Er deden maar liefst spelers mee uit 9 verschillende landen. In de eregroep speelden 12 spelers. Baba Sy werd nu vierde. De Haïtiaan Paul Germain werd 6e. Het beviel hem zo goed in Hoogezand-Sappemeer, dat hij hier is blijven wonen en werken.

Enige jaren kwam hij uit voor de damvereniging Houdt-Stand. Op een gegeven moment is hij naar Groningen

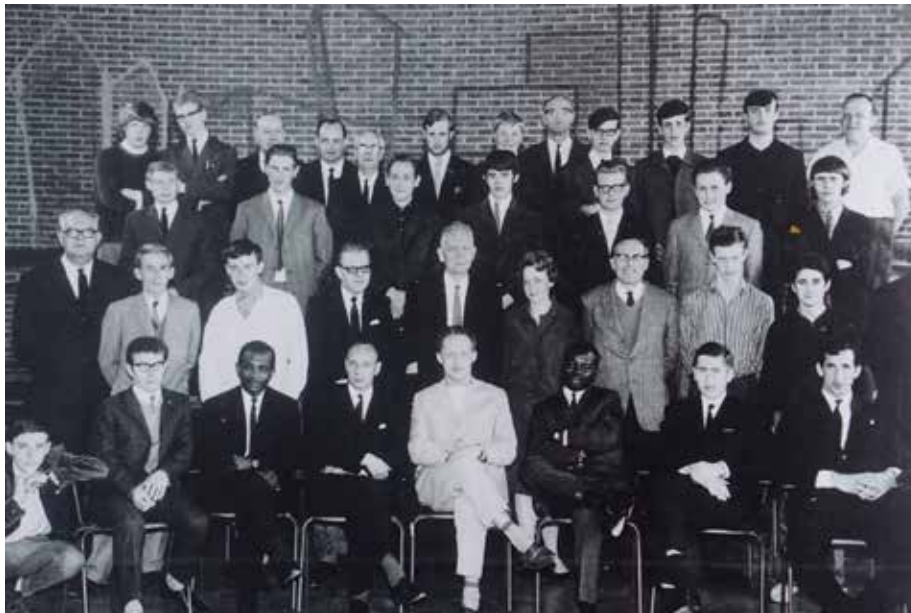
Het vierde damtoernooi was van 9 tot en met 20 mei 1967, in de Dr. D. Bosschool en De Kern. Het sterkste damtoernooi ooit. Nu waren er 8 nationaliteiten onder de 12 deelnemers. Eerste werd Andris Andreiko die een jaar later voor het eerst wereldkampioen zou worden. Tweede werd Piet Roozenburg, die als oud-wereldkampioen een tijd niet gedamd had en in Hoogezand zijn rentree met groot succes maakte. Derde werd de toenmalige wereldkampioen Iser Koepman. Ton Sijbrands werd vierde, oud-wereldkampioen Sjtsjogoljev vijfde, Baba Sy zesde en de toen toekomstige zesvoudige wereldkampioen en meest succesvolle dammer van Nederland ooit, Harm Wiersma, werd zevende. Harm Wiersma werd op 13 mei tijdens het toernooi 14 jaar. Het wonderkind is in Leeuwarden geboren (13 mei 1953) en is voorlopig de sterkste dammer die Nederland volgens de kenners van het spel heeft voorgebracht. Ook in 2021 behoort hij nog tot de top van de Nederlandse spelers. In 2017/2018 en 2018/2019 werd hij topscorer in de Nationale competitie in Nederland. De Canadees Deslauriers werd tijdens het vierde Brintadamtoernooi achtste.

De eerste acht van dit toernooi werden allemaal wereldkampioen. De dan toekomstige wereldkampioen Anatoly Gantwarg won het meester-toernooi met 9 overwinningen en één remise. Voor het eerst speelde er een speler uit de Verenigde Staten in Europa. Jerry Leclair had voornamelijk op het 64-ruitenbord gedamd. Zijn moment van faam kwam toen hij remise speelde met de toernooiwinnaar Andris Andreiko. Andreiko beging in de opening een blunder waardoor hij een schijf verloor. Andreiko bood remise aan wat afgewezen werd door Leclair. Het werd alsnog remise nadat Andreiko zijn speeltijd liet lopen en in tijdnood snel moest spelen. Zijn tegenstander liet zich meeslepen in het tempo en wist daardoor niet te winnen. Koepman was toen wereldkampioen.

Brinta toernooi 1967 met vooraan in het rood Wiersma tegen Deslauriers, daarachter Koeperman met das tegen Roozenburg, Andreiko kijkt toe .Op de achtergrond de vele toeschouwers

Het 5e Brintatoernooi werd gehouden van 24 juni tot en met 5 juli 1969. Het toernooi werd nu gespeeld in de Prof. Ir. L.H. de Langeschool voor technisch onderwijs, Erasmuslaan 137 te Hoogezaand. Andris Andreiko was ondertussen wereldkampioen geworden en wist opnieuw het toernooi te winnen. Ton Sijbrands blunderde onnodig in zijn partij tegen Andreiko. Andreiko had toch wel gewonnen, gezien zijn drie punten voorsprong op Sijbrands.

Deelnemers 4e Brinta-toernooi 1967

Voorste rij vlnr: Harm Wiersma, Viacheslav Sjtsjogolev, Paul Germain, Piet Roozenburg, Iser Koeperman, Baba Sy, Jan Cazemier, Georges Mostovoy, Frank Drost

Tweede rij vlnr: Eilt Geert Terpstra, R. Najlis, Andris Andreiko, Jan de Kluijver, Cees Keller, Mej. Van der Ploeg (toernooi-administratie), Siep Mensonides, Harry Kolk, Jean Pierre Rabatel, Jan Weerheijm

Derde vlnr: Ben Dekens, Cor Barelds, Anton Schotanus, Adri van Huet, Jaap Knipper, Jan Hindriks, Theo Braam

Achterste rij vlnr: Ton Sijbrands, Ruud Palmer, Maurice Verleene, Jean Simonata, Marcel Deslauriers, Henk de Witt, M. Pranger, Jan van der Let, Henk Aaldring, Jan Postma, Anatoli Gantwarg, Jerry Leclair

Pl	Naam	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	We	Wi	Re	Ve	Pt	SB
1	Andris Andreiko	X	1	1	1	2	1	1	2	2	2	2	1	11	5	6	0	16	160
2	Piet Roozenburg	1	X	1	1	1	1	2	1	2	2	2	2	11	5	6	0	16	151
3	Iser Koeperman	1	1	X	1	1	1	1	1	2	2	2	2	11	4	7	0	15	142
4	Ton Sijbrands	1	1	1	X	1	2	2	1	0	1	2	2	11	4	6	1	14	143
	Viacheslav Shchegolev	0	1	1	1	X	1	2	1	2	1	2	2	11	4	6	1	14	131
6	Baba Sy	1	1	1	0	1	X	2	1	1	2	1	1	11	2	8	1	12	122
7	Marcel Deslauriers	1	0	1	0	0	0	X	1	1	2	2	2	11	3	4	4	10	83
	Harm Wiersma	0	1	1	1	1	1	1	X	1	1	1	1	11	0	10	1	10	106
9	Georges Mostovoy	0	0	0	2	0	1	1	1	X	0	1	2	11	2	4	5	8	76
10	Jan Cazemier	0	0	0	1	1	0	0	1	2	X	0	1	11	1	4	6	6	59
	Paul Germain	0	0	0	0	0	1	0	1	1	2	X	1	11	1	4	6	6	47
12	Jerry Leclair	1	0	0	0	0	1	0	1	0	1	1	X	11	0	5	6	5	50

Uitslag 4e Brinta-toernooi in 1967

Pl	Naam	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	We	Wi	Re	Ve	Pt	SB
1	Andris Andreiko	X	1	2	1	2	1	2	2	1	2	2	2	11	7	4	0	18	179
2	Harm Wiersma	1	X	1	1	1	1	1	2	2	1	2	2	11	4	7	0	15	143
3	Ton Sijbrands	0	1	X	1	1	1	2	1	2	2	2	2	11	5	5	1	15	136
4	Iser Koeperman	1	1	1	X	1	2	1	2	1	1	1	2	11	3	8	0	14	142
5	Baba Sy	0	1	1	1	X	1	2	1	1	2	1	1	11	2	8	1	12	122
6	Andreas Kuyken	1	1	1	0	1	X	1	2	1	1	1	2	11	2	8	1	12	118
7	Vladimir Agafonov	0	1	0	1	0	1	X	1	2	2	2	2	11	4	4	3	12	100
8	Carl Smith	0	0	1	0	1	0	1	X	1	1	2	2	11	2	5	4	9	73
9	Geert van Diek	1	0	0	1	1	0	1	X	1	1	1	1	11	0	8	3	8	82
10	Evert Bronstringa	0	1	0	1	0	1	0	1	X	2	1	1	11	1	6	4	8	73
11	Michel Hisard	0	0	0	1	1	0	0	1	0	X	2	1	11	1	4	6	6	52
12	Bakas Adiedi	0	0	0	0	1	0	0	1	1	0	X	1	11	0	3	8	3	28

Uitslag 5e Brinta-toernooi in 1969

HOLOCAUST NAMEN MONUMENT

Melle Vos

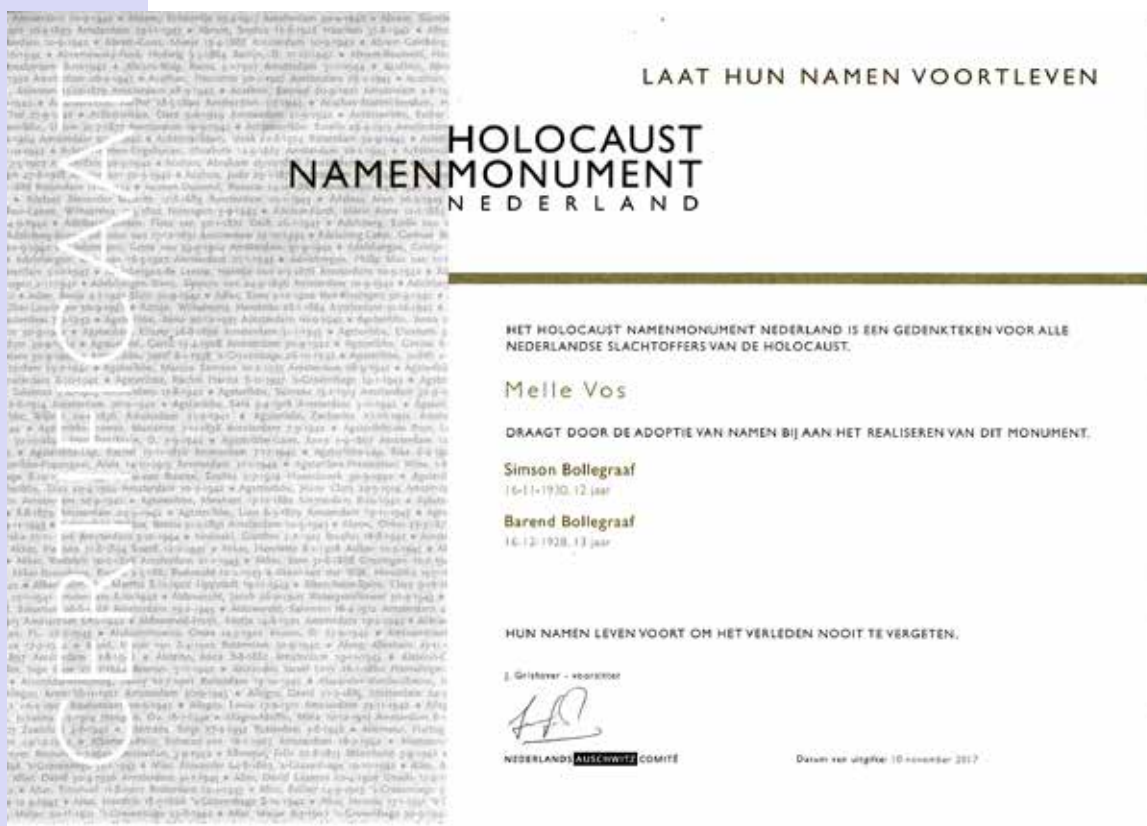
Ruim 102.000 slachtoffers van de Holocaust krijgen ruim 75 jaar na de bevrijding hun eigen monument. In Amsterdam zal een monument verrijzen met alle namen van de Nederlandse Holocaustslachtoffers die geen graf hebben. Alle namen van joden, Sinti en Roma die vanuit Nederland zijn vervolgd en gedeporteerd, alsmede de gedeporteerde Nederlandse joden woonachtig in andere landen die in de nazi concentratie- en vernietigingskampen zijn vermoord, alsmede zij die zijn omgekomen door hongersnood of uitputting tijdens transporten en dodenmarsen en waar geen graf van bekend is. Daarmee krijgt Nederland eindelijk een tastbaar gedenkteken waar 102.000 joden en 220 Sinti en Roma worden herdacht.

Niet alle joden zijn vermoord in de gaskamers van vernietigingskampen zoals Auschwitz-Birkenau, Treblinka, Belzec, Majdanek, Chelmo en Sobibor. Velen zijn omgekomen door massa-executies, ziekte, hongersnood, uitputting of het verrichten van slavenarbeid. Het Holocaust Namenmonument herdenkt al deze slachtoffers. Teneinde de realisering van het monument mogelijk te maken kunnen, tegen betaling van 50 euro per naam, onder andere namen van slachtoffers worden geadopteerd.

Voor het boek 75 jaar bevrijding schreef ik het verhaal van de familie Bollegraaf die woonde aan de Smitlaan (thans Julianastraat) te Hoogezand ('Volg het spoor terug').

Daarin verwerkte ik ook de indrukken die ik opdeed bij mijn bezoek aan Auschwitz 1 en Auschwitz Birkenau, waar deze familie is omgebracht, in het najaar van 2016. In 2017 adopteerde ik de namen van de twee jongste kinderen Bollegraaf, Simsom en Barend, respectievelijk 12 en 13 jaar oud toen zij werden vermoord. Hierbij treft u aan het certificaat dat aan adoptanten wordt toegezonden met vermelding van naam en leeftijd.

Nog steeds kunnen namen worden geadopteerd. Zie daarvoor de site van het Holocaust Monument waarop alle informatie staat vermeld. De verwachting is dat dit jaar het monument gereed zal zijn.

‘NOORTJE

belevissen van een meisje in en na de oorlog’

Karel Gorter

In 1942 reist de negenjarige Noortje met haar moeder, haar zusje en drie broertjes met de stoomtrein van de grote stad Den Haag naar het haar totaal onbekende Groningse dorp Sappemeer. Zij gaan naar haar vader, die daar door de Duitsers te werk is gesteld.

Het boek beschrijft de tijd die Noortje meemaakt voor de oorlog in Den Haag, maar vooral de tijd gedurende de oorlog en de jaren erna in Sappemeer. In die tijd vonden veel gebeurtenissen plaats in het gezin. In het verhaal wordt de achtergrond verteld waarom bepaalde gebeurtenissen plaats vonden in die tijd. Ook worden veel historische achtergronden verteld van vooral Duitse verordeningen, verenigingen etc.

In het boek wordt tevens een beeld geschetst van het dorp Sappemeer, zoals het in 1942 was met het Winschoterdiep door het dorp lopend en zijn ‘hoogholtjes.’

De belevissen van Noortje met haar vriendinnen in het stadse Den Haag en vooral het dorpse Sappemeer van die tijd staat centraal in het boek.

Gebaseerd is het boek op de echte gebeurtenissen en herinneringen van mijn echtgenote, die in de persoon van Noortje (niet haar echte naam) de gebeurtenissen allemaal zelf heeft meegemaakt. Alle namen zijn op verzoek gewijzigd.

Mocht U geïnteresseerd zijn in haar verhaal en in het ‘oude’ Sappemeer van de 40’er en 50’er jaren van de vorige eeuw dan zouden we het fijn vinden als U ons een mailtje wilt zenden of ons wilt bellen om uw mailadres door te geven. Wij informeren de uitgever dan dat U geïnteresseerd bent. Het boek zal waarschijnlijk in de maand april uitgegeven worden en ca € 20,= gaan kosten. U krijgt dan op het tijdstip van beschikbaarheid van de uitgever een promotiemailing op uw mailadres. Op dat moment kunt U besluiten het boek al of niet te bestellen. Als we uw mailadres mogen hebben sturen we U een mail met de verklaring van de uitgever, dat uw emailadres alleen voor dit doel wordt gebruikt.

Het adres is :

K.R. Gorter

Nijenhuislaan 83

8043 WB Zwolle

Tel: 038-4548617 of 06-46422260

Email: krgorter@home.nl

DE FAUNAPASSAGE BIJ WESTERBROEK, het vervolg

© Wim A.H. Rozema

Als u over de A7 richting Groningen rijdt is het u vast opgevallen : aan de noordkant van de weg hoge heuvels en uitgegraven waterpartijen en aan de zuidkant richting Westerbroek ook een flinke verandering in het landschap. De aanleg van een nieuw natuurgebied, dat vanaf het Zuidlaardermeer, de Westerbroeksterpolder, het gebied Westerbroek via het Roegwold moet verbinden tot aan het Schildmeer.

In Westerbroek is men al een flink stuk opgeschoten met dat nieuwe natuurgebied. Het gebied is 80 hectare groot en verbindt het Roegwold met de natuur van het Zuidlaardermeergebied. Dieren, zoals otters en ringslangen, kunnen zich straks via faunapassages onder de A7 door verplaatsen tussen beide natuurgebieden. Inmiddels zijn er vier van deze faunapassages aangelegd. Tussen het natuurgebied Westerbroek en 't Roegwold wordt een slenk aangelegd, een watergeul met aan beide kanten natuurvriendelijke oevers, waar verschillende dieren zich kunnen vestigen en verplaatsen. Om de watergeul te kunnen aanleggen wordt tot en met het voorjaar van 2021 zo'n 200.000 kubieke meter grond afgegraven en verplaatst. De afgegraven grond wordt elders in het gebied opnieuw gebruikt, bijvoorbeeld voor wallen, het ophogen van stukken grond of om sloten te dempen.

Verslaggever Joyce Kranenborg van RtvNoord interviewt archeoloog Jan Jaap Hekman. Melanie Bus luistert mee. © Wim A.H. Rozema

Door de graafwerkzaamheden komen er in dit gebied tankgrachten en loopgraven tevoorschijn. U las daarover al in de afleveringen 42, 43 en 50 van ons magazine Plusstergoud. Onlangs ging onze secretaris op verzoek van de Provincie Groningen en R-tv-Noord weer een inspirerend middagje mee dit gebied in, met Melanie Bus, projectmedewerker bij de Provincie Groningen en de archeoloog Jan Jaap Hekman, om te kijken welke nieuwe archeologische zaken uit de Tweede Wereldoorlog er in dit gebied ten noorden van Westerbroek aan de oppervlakte zichtbaar waren geworden. Bus, Hekman en Rozema deden hiervan verslag op radio en tv. Op de foto's zien we, nadat de bovenlaag is afgegraven, een aantal loopgraven, zichtbaar door de verkleuringen in het landschap.

OORLOGSHERINNERINGEN IN WESTERBROEK

Geert Kajuiter

Onderstaande verhalen zijn mij verteld door mijn vroegere buurman Klaas Zwaneveld, destijds wonende aan de Borgweg 79 te Westerbroek. Klaas Zwaneveld is in 1990 overleden.

Het was in de nazomer van 1944 toen Klaas Zwaneveld, toen 29 jaar oud en zijn broer Luit op het land achter de boerderij aan het werk waren ter hoogte van de 'kwaabe' tussen de Oudeweg en de Borgweg. Ineens hoorden ze veel lawaai van een vliegtuig die ging schieten waarna het regende van de patroonhulzen. Ze zijn op de grond gaan liggen en waren bang dat het vliegtuig ook op hun zou gaan schieten. Gelukkig gebeurde dit niet. Later hebben ze wel een 'eerappelkölf' vol hulzen van het land gezocht en na de oorlog aan een 'iezerjeude' verkocht.

Later bleek dat het gevechtsvliegtuig achter de scheepswerf van E.J. Smit een trein had beschoten.

Tijdens de oorlog werden in Westerbroek door de Duitsers ook veel bomen gekapt. Het hout van de bomen gebruikten ze voor prikkeldraad versperringen. Dit hout werd overdag onder toezien van een oudere Duitse soldaat gekapt en tot paaltjes van ongeveer een meter gemaakt en daarna op bultjes langs een pad gelegd zodat ze gemakkelijk afgevoerd konden worden. Deze soldaat herinnerde Klaas zich als niet van de 'verkeerde soort' want hij moest ook gewoon zijn dienstplicht vervullen. Soms knoopte hij met een aantal buurtgenoten van Klaas wel een gesprekje aan, hieruit bleek dat de soldaat wel graag een klokje lustte.

Dus gebeurde het dat aan het einde van de middag Klaas met een fles jenever naar de soldaat ging en hem helemaal dronken voerde, waarna de Borgwegsters de handen vrij hadden om een partij paaltjes op te halen voor brandhout. Ook werd er gelijktijdig clandestien een kalf geslacht op de boerderij van Klaas en Luit. Ook zag de toenmalige huurder van Borgweg 77 (eigenaar was borstelfabrikant Lamberts uit Sappemeer) zijn kans schoon om een dikke Iepen boom voor zijn huis om te zagen eveneens voor brandhout. Echter de volgende morgen lag er nog meer dan de helft van de boom in het zicht maar desondanks is de bewoner er niets van overkomen.

Borgweg ter hoogte van nummer 79 (collectie Historisch Archief Midden-Groningen)

FREERK MELLES DIKEMA, kransje van edele daden

Daan Hulsebos

In mijn aantekeningen ten behoeve van het boek Foxhol en Foxholsterbosch kwam ik een krabbel tegen over een brand te Foxhol in 1852 en een inzamelingsactie voor de slachtoffers. In een poging om hier wat meer over te weten te komen stuitte ik op een dichtbundel van Freerk Melles Dikema met de titel “Kransje van edele daden, in dichtmaat geschetst”, uitgegeven ten voordeele van de ongelukkigen door den brand van den 26sten April 1852 te Foxhol (gemeente Hoogezand).

Freerk Melles Dikema is geboren op 27 januari 1822 te Hoogezand en gestorven op 10 januari 1909 te Groningen. Hij was de zoon van Mello Luppes Dikema en Wea Filippus. Hij trouwde op 19 juni 1847 in Wymbritseradeel (Friesland) met Geeske Harings Nauta (geb. 20 juli 1821 te Woudsend en overl. 14 oktober 1884 te Groningen).

Het echtpaar kreeg 7 kinderen, allen geboren te Hoogezand. Freerk Melles Dikema had een kruidenierswinkel aan de Brugstraat (nu Meint Veningastraat) tegenover hotel Faber. In 1864 is hij met zijn gezin verhuist naar Groningen waar hij het beroep van handelsagent uitoefende. Hij was medefirmant van de steenkolenhandel Dikema en Camphuis.

Freerk Melles Dikema was een populaire dichter met name in het Groningse volksdialect. Naast de reeds genoemde dichtbundel Kransje van edele daden, in dichtmaat geschetst (1852), schreef hij Godsdienstige

feestgalm bij gelegenheid der inwijding van het nieuwe academiegebouw te Groningen (1850), Ontboezeming bij de begrafenis van den hoogleraar Mr. Th. van Swinderen (1851), Hulde aan den goeden geest des tijds, dichtregelen uitgesproken in de jaarlijkse vergadering van de vereniging “Plaatselijk Nut” tot zedelijke en stoffelijke opheffing der armen te Hoogezand en Sappemeer (1854), Een uit velen, een verhaal uit het volksleven in dichtvorm (1856), Gedichten en schetsen (1865, herdruk 1875), Ontboezeming (1867), Gedichten, met een voorwoord van Anthony Winkler Prins (1873), IJsliedjes (1880, herdruk 1889 en 1890), Feestliederen voor ijsverenigingen op vereerend verzoek der directie van de Groninger Ijsvereniging vervaardigd (1881), Aan Sint Maartenstoren bij Groningen’s Academiefeest, dichtregelen opgedragen aan het Groningsch studentencorps (1884) en Lieder en Liederen voor de Sociëteit van handwerkslieden (1887). Aandenken, poëzie en proza (1895), Onze koninginnen, een twaalftal gedichten (1898). Alle bundels zijn gedrukt in Groningen.

Freerk Melles kom ik ook tegen in het boek “Willem Albert Scholten, herinneringen uit het leven van een industrieel” van Anthony Winkler Prins.

Freerk Melles Dikema

Daar is hij onderdeel van een commissie die in 1872 het zilveren bruilofsfeest moet organiseren voor W.A. Scholten en zijn vrouw. Dit was op verzoek van zijn zoon, Jan Evert, maar zeer tegen de zin van zijn vader. Die hield niet van dergelijke feesten.

Zijn zoon Mello Dikema (geb. 2 mei 1848 te Hoogezand - ovl. 1908 in de Verenigde Staten) erfde waarschijnlijk de schrijverskwaliteiten van zijn vader, hij schreef namelijk in 1870 een drama met de titel “Een oudejaarsavond” en een blijspel in 1874 met de titel: “Ik neem een huishoudster”.

Zijn broer Dr. Luppo Dikema (geb. 22 januari 1816 te Hoogezand) was hoofd van een instituut te Hoogezand, dat op kleine schaal begonnen, in de 24 jaren van zijn bestaan door meer dan 300 leerlingen werd bezocht, waarvan er meer dan 100 na afgelegd admissie-examen tot de hogeschool werden toegelaten. Dikema was een degelijk, veelzijdig ontwikkeld man, geheel autodidact; van 1833 tot 1837 als secondant bij dr. Noordewier te Winschoten werkzaam, behaalde hij hier zoowel verschillende akten voor 't gewoon en meer uitgebreid lager onderwijs, als den graad van candidaat in de letteren. Slechts één jaar vertoefde hij aan de academie te Groningen, om zijn doctoralexamen te doen; de promotie volgde wegens drukke schoolzaken pas in 1859 op een dissertatie *De pace Cimonica*, welke historisch-critische studie gewaardeerd werd. (uit Biographisch woordenboek der Noord- en Zuidnederlandsche letterkunde). Freerk Melles Dikema schreef in het Nederlands en Gronings. Hij was een geliefd schrijver van gelegenheids- en ijsgedichten. Kort voor zijn 80ste verjaardag publiceerde de Groninger correspondent van dagblad *De Tijd* een artikel over hem, waaruit duidelijk wordt dat in ieder geval sommige tijdgenoten hem zagen als dé volksdichter van Groningen:

BRIEVEN UIT DE GRONINGEN

Wie is de wakkere held, dien 't luisterend volk zal eeren

Wie heeft de gaaf, den geest, den moed?

Wie zal hun Gronings lief, hun leed, hun roeping leeren

Wien klopt de vrije borst van 't edelst dichtrenbloed

Op dezen aanhef uit *De Génestet's* "Volksdichter", waarin ik mij een kleine gelegenheidswijziging heb veroorloofd, die, de schim van den vriendelijken dichter mij wel zal willen vergeven, antwoord ik met een gerust hart, zeker van de instemming al mijner stadgenooten: „Freerk Melles Dikema”. Evengoed als de koning van Enge-

land, heeft Groningen, de koningin van het Noorden, haar poëet, alleen met dit verschil, dat de onze blijft buiten bezwaar van de schatkist. Ik weet niet, of Freerk Melles Dikema na zijn dood zal worden opgenomen in de rij onzer vaderlandsche dichters, ook niet, of zijn lijk zal worden bijgezet in het pantheon, waar het jonger geslacht, de generatie van 1880 met zooveel piëteit zijn groote mannen bewaart, maar als ik zeg, dat hem een monument zal worden opgericht in de harten van alle rechtgeaarde Groningers, dan vrees ik geen tegenspraak.

Bij lief en leed, in vreugd en smart klinkt zijn warm woord. Bij het ijsvermaak ons vermaak bij uitnemendheid, als wij 's avonds gezellig en opgewekt de stoere overwinnaars vieren, die in den kortsten tijd met ijzingwekkende snelheid het eerst het eind der spiegelgladde baan bereikten, dan klinkt zijn lied. Ook groote gebeurtenissen in het buitenland wekken [zijn] dichtergeest. Zóó Zola, zóó Dreyfus, zóó de oorlog in Transvaal. Mag ik u een enkel coupletje uit zijn jongste product voorleggen?

*Niet lang meer ruischt een stem van hart tot hart langs d'aard,
Die aangroeit tot een storm
en meesleurt in zijn vaart.
De bent van Chamberlain
en al wat naar hem heet
En al wat menscheijkheid
en God voor goud vergeet!*

• Mocht mijn dichtergeest, die heugt, van 80 jaren De waarheid van mijn dicht als profetie ervaren!

Men heeft bij het lezen van dit gedicht, dat tot opschrift draagt: "Naar ons beeld" (Genesis 1: 26a), in kringen, waar men het weten kan, gemeesmuild en gemompeld: "Hoe komt "Vadertje" — in de wandeling 's dichters gemoedelijke naam — zoo vroom?" Maar men vergeet, dat onze dichter in een periode des levens is, waarin het nooit geheel verflauwend godsdienstig gevoel in den mensch weer met groote duidelijkheid wordt

opgewekt. Want, al is er overdrijving in het woord: "mijn dichtergeest, die heugt van 80 jaren," Freerk Melles Dikema werd geboren den 27n Januari 1822. Ik verklap dit, omdat ik hoop, dat Groningen het 80jarig geboortefeest van zijn poëet met eenigen luister zal vieren. J.W. v. B. Groningen, 20 Nov. 1901. *De Tijd*, 24-11-1901.

De bundel *Kransje van edele daden*, in dichtmaat geschetst is uitgegeven in 1852 door drukkerij Wolters te Groningen, de bundel bestaat uit 62 pagina's. Zoals reeds gemeld is de bundel uitgegeven ten voordeele van de ongelukkigen door den brand van den 26sten april 1852 te Foxhol (gemeente Hoogezand). Bijgaand het letterlijk verslag van burgemeester en wethouders van de gemeente Hoogezand: Verslag van den toestand van de Gemeente Hoogezand door Burge-meester en Wethouders aan den Raad gedaan op den 23 februari 1853. Hoofdstuk 11 Gemeente-politie Openbare Veiligheid Vier huizen zijn te Foxhol .door brand vernield geworden, en twee daardoor heel beschadigd, waarvan de oorzaak onbekend.

Freerk Melles Dikema begint de bundel met onderstaand voorwoord aan de lezers:

AAN DEN LEZER !

Zoo is dan het oogenblik daar, dat mijn geringe letterarbeid onder uw oog zal gebragt worden . Hoe verschillend zijn niet de gevoelens, waarmede ik de pen opneem om dien met een paar woorden te begeleiden .

Wanneer ik een ' blik werp op de reeks van namen dergenen , die zoo welwillend mijne zwakke poging hebben ondersteund, dan bezielt mij een innig gevoel van dankbaarheid, en doet mij uit de volheid des harten zeggen : Heil het volk , dat, met zijn Koning aan het hoofd , weldadigheid oefent ! Maar ook een ander gevoel wekt het zien dier namen op; mijn oog vindt daaronder zoo velen , waar-

bij de gedachte mij doet huiveren , dat ook zij misschien mijn gebrekkig werk zullen ter hand nemen , en dan kan alleen het vertrouwen , dat men bij de lezing het doel toch wel zal gelieven voor oogen te houden , mij weder eenigzins bemoedigen : dit is het ook vooral , waar om ik beleefdelyk verzoek , ik zou er nog gaarne tot verontschuldiging van al het gebrekkige wenschen bij te voegen , dat mijn maatschappelyk beroep alles behalve van letterkundigen aard is , dat alleen behoefte des gemoeds, en de aandrang, om in ledige oogeblikken mij zelven eenigzins bezig te houden , mij soms het een en ander doet ter nederschrijven , en dat slechts de begeerte om tot een goed doel mede te werken mij heeft doen besluiten om het onder zoo veler oogen te brengen .

Ten slotte betuig ik in het algemeen mijnen hart lijken dank aan allen, die door intekening, bijzondere giften en het verspreiden der lijsten of het verzamelen van intekenaars het hunne wel hebben willen bijdragen om deze onderneming met een boven verwachting gunstigen uitslag te doen bekroonen; in het bijzonder evenwel aan den Uitgever dezes , die zoo belangeloos de niet geringe moeite en den last der uitgave heeft op zich genomen .

HOOGEZAND , Junij 1852.

F. M. DIKEMA

Vervolgens begint de bundel met een lijst van 'intekenaars', die aangevoerd wordt door Zijne Koninklijke Hoogheid Prins FREDERIK DER NEDERLANDEN. Hij tekent in voor 20 exemplaren en stelt daarnaast een gift beschikbaar van f 150.- ten behoeve van de slachtoffers.

Wie was deze -voor velen niet zo bekende- Prins Frederik van Oranje?

Willem Frederik Karel (Frits), Prins der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, geboren in Berlijn op 28 februari 1797 en overleden te Wassenaar, Huize De Paauw, op 8 september 1881, was de tweede zoon van koning Willem I der Nederlan-

Zijne Koninklijke Hoogheid Prins FREDERIK DER NEDERLANDEN © Historiek.net

den en Wilhelmina van Pruisen en daarmee de jongere broer van de latere koning Willem II .

‘Ik behoor mijn plicht en niet mijn lust te volgen!’

Prins Frederik werd in Berlijn geboren aangezien zijn ouders op dat moment door de patriotten uit Nederland waren verdreven. Hij groeide op aan het hof van zijn grootvader Frederik Willem II van Pruisen en ontving daar militair onderricht van de Pruisische generaal Carl von Clausewitz. In dienst van het Pruisische leger nam hij deel aan de Volkerenslag bij Leipzig in 1813.

In december 1813 zette hij bij het Gelderse dorp Aalten voet op Nederlandse bodem. Hij sprak geen Nederlands. De prins had het moeilijk in Nederland. Hij had zich altijd thuis gevoeld aan het Pruisische hof en plotseling bevond hij zich in een land, waarvan hij de gebruiken niet kende en de taal nog moest leren. Om zijn wat eenzijdige opleiding bij te spijkeren werd de prins als student naar de Rijksuniversiteit Leiden gestuurd. Hij ging met tegenzin, maar schreef zijn voormalige gouverneur: ‘Ik behoor mijn plicht en niet mijn lust te volgen!’

Frederik had krachtens het Huisverdrag van 4 april 1815 recht op de Duitse bezittingen van het huis Oranje-Nassau op het moment dat

zijn oudere broer koning Willem II der Nederlanden zou worden. Omdat deze bezittingen echter niet meer in eigendom van de familie waren, zou hij groothertog van Luxemburg worden. Van dit recht deed hij in 1816 afstand in ruil voor domeinen en de titel Prins der Nederlanden.

Frederik nam in 1813 deel aan de Volkerenslag bij Leipzig. Frederik was van 1816 tot 1881 regimentschef van het naar hem genoemde Pruisische 15e. “Infanterieregiment Prinz Friedrich der Niederlande”.

In 1826 benoemde koning Willem I zijn tweede zoon tot commissaris-generaal van Oorlog. Prins Frederik moderniseerde in deze functie het leger naar Pruisisch model.

Hij richtte de Koninklijke Militaire Academie in Breda op en rustte het leger uit met moderne wapens zoals de houwitser. Hij vervulde diverse functies in het leger en werd in 1829 admiraal. In 1830 leidde prins Frederik, nadat zijn broer Willem II er niet in geslaagd was door onderhandelingen tot een vergelijk te komen, de troepen, die in Brussel trachtten de Belgische Opstand te bedwingen. Op 18 augustus 1831 werd hij benoemd tot grootkruis in de Militaire Willems-Orde.

In 1849 werd er opnieuw een beroep op hem gedaan, dit keer door zijn neef koning Willem III. Deze benoemde hem op 8 april 1849 opnieuw tot inspecteur-generaal der Krijgsmacht. Hij bleef dat bijna

twintig jaar. In 1868 diende hij zijn ontslag in omdat hij geen steun kreeg van de minister en verbeteringen in het leger achterbleven. Prins Frederik trad op 21 mei 1825 in Berlijn in het huwelijk met zijn nicht prinses Louise van Pruisen. Net als zijn vader en grootvader trouwde hij met een Pruisische prinses en net als zijn vader met zijn nicht. Uit dit huwelijk werden vier kinderen geboren: Louise (1828-1871), getrouwd met koning Karel XV van Zweden; Willem (1833-1834); Frederik (1836-1846) en Marie (1841-1910).

Door zijn dochter Louise, koningin van Zweden, was prins Frederik grootvader van koningin Louise van Denemarken en overgrootvader van koning Christiaan X van Denemarken en koning Haakon VII van Noorwegen. Beide achterkleinkinderen maakte hij ook nog een tijdlang mee. In 1829, 1830 en 1831 werd Frederik drie keer de Griekse troon aangeboden, maar hij bedankte alle malen

voor de eer. De troon van Griekenland werd nog in 1830 aangeboden aan Leopold van Saksen-Coburg en Gotha, die ook bedankte en in 1830 de Belgische troon zou aanvaarden en tot slot aan de 17-jarige prins Otto van Beieren die dat aanbod wel aanvaardde. Na de troonsafstand van zijn vader in 1840 trok Frederik zich grotendeels uit het openbare leven terug op zijn landgoed te Wassenaar. Frederik verscheen voor het laatst in het openbaar bij de doop van zijn achternicht Wilhelmina, de dochter koning Willem III en Emma von Waldeck Piermont, op 12 oktober 1880. Hij overleed in september 1881, 84 jaar oud. Toen was hij de langstlevende Oranje ooit. Dit record werd pas verbroken door koningin Juliana, die uiteindelijk overleed op 94-jarige leeftijd. Zijn stoffelijk overschot werd op 23 september 1880 bijgezet in de grafkelder van de Oranjes in de Nieuwe Kerk te Delft*

De Paauw in Wassenaar
© Foto: Erfgoedhuis Zuid-Holland

De totale lijst van intekenaren bestaat uit meer dan 1250 personen en/of instanties uit het hele land. Vele boekhandelaren hebben ingetekend voor één of meerdere exemplaren, daarnaast hebben veel mensen giften gedaan voor de getroffen slachtoffers. Opvallend zijn de vele intekenaars uit Koog a/d Zaan o.a. A.C. Honigh, de bekende fabrikant.

Hieronder een aantal meer of minder bekende personen uit Hoogezand en Sappemeer.

G.S. Achterop, bakker te Sappemeer
 J. Bakker, predikant te Sappemeer
 J.J. Bange, evang. luth. predikant te Sappemeer
 A.P. Barends, goud- en zilversmid te Hoogezand
 Jelle Berg, scheepsbouwer te Sappemeer
 B. Brink, kastelein te Sappemeer
 J.M. Buning, koopman te Sappemeer
 B.H. Buzemann te Hoogezand
 J. van Calcar, commiss. in granen te Hoogezand
 L.R. Calcar Jzn, rijks-veearts te Sappemeer
 A.T. ten Cate, logementhouder te Sappemeer
 S. Blaupot ten Cate te Hoogezand
 T.J. ten Cate, landbouwer te Sappemeer
 F.S. Cohen, slager te Hoogezand
 H.J. Cordes, manufacturier Te Martenshoek
 Gebr. Crebas, kruidenier te Sappemeer
 S. van Delden, landbouwer te Sappemeer
 K.L. Domeni, koopman te Hoogezand
 P. Feenstra Pz., predikant te Sappemeer
 E.Frima, pelmolen te Hoogezand
 S.J. van der Goot, olieslager te Sappemeer
 G.B. Gunster, bakker te Hoogezand
 Mr. M.J. ter Hazeborg, burgemeester te Hoogezand, 2 ex.
 B. Heeres, kruidenier te Sappemeer
 J.D. Hoen, houthandelaar te Hoogezand
 H. Homfeld, manufacturier te Hoogezand
 I.A. Hooites, scheepsbouwer te Hoogezand
 S. van Houten te Hoogezand
 A. Jacobs, genees-, heel- en vroedman te Sappemeer
 P.G. Jager, landbouwer te Kropswolde
 A. Kempinga, landbouwer te Kropswolde
 J.G. Klunder, onderwijzer te Sappemeer
 W.B. Kremer te Sappemeer
 O. Atzema Kruijer, predikant te Kropswolde
 E. Kuipers, kruidenier te Hoogezand
 C. Star Lichtenvoort te Kleinemeer
 J. Marissen van Loon, predikant te Hoogezand, 4 ex.
 A.E. Maathuis, houtzaagmolenaar te Sappemeer

G.H. Maathuis, burgemeester te Slochteren, 2 ex.
 R. Marring, landbouwer te Kropswolde
 C.P. Medendorp, schuitemaatschappij te Foxhol
 Jacob Meijhuizen, koopman te Hoogezand
 R. Meijhuizen, olieslager te Sappemeer
 P. Meiwes te Foxham
 De wed. H.W. Meursing te Hoogezand
 W.R. Meursing, landbouwer te Hoogezand
 J.H. Molema, kruidenier te Hoogezand
 J.K. Mulder, scheepsbouwer te Sappemeer
 H.J. Nieboer, postdirecteur te Hoogezand
 H ten Oever, kruidenier en wijnhandelaar te Sappemeer
 E.J. Offerhaus te Hoogezand
 O. Oving, burgemeester te Sappemeer
 Jhr. J.E.A. van Panhuijs te Hoogezand
 J.H. Poppens, bakker te Martenshoek
 W. Pott te Hoogezand
 P.Redeker, landbouwer te Kropswolde
 Mr. G. Reinders, burgemeester te Noordbroek
 J.N. Remkes, koopman te Sappemeer
 D. Romkes te Sappemeer
 B. Ruding, manufacturier te Hoogezand
 S. Scheltens, koopman te Sappemeer
 Wed. L. Schierbeek, broodbakkersche te Foxhol
 W.A. Scholten, fabrikant te Foxhol, 4 ex.
 Mr. D.G. Rengers Hora Siccama, te Hoogezand, 2 ex.
 R. Siertsema, onderwijzer te Foxhol, 2 ex.
 H.J. Smit, smid te Foxhol
 Mr. J. Gordon Spandaw, rijks-ontvanger te Hoogezand, 2 ex.
 S. van der Stoof, bloemkweker te Westerbroek
 Mr. A. Trip, kantonrechter te Hoogezand
 G.P. Tusveld van Boxel, pastoor te Kleinemeer
 J. Veenhoven, med. doct. Te Sappemeer
 S.J. Vegter, bakker te Sappemeer
 J.Visscher, Gz. med. doct. te Hoogezand
 W.S. van Wermeskerken te Hoogezand
 J.C. Wildervanck te Hoogezand
 G. de Witt, bakker te Hoogezand

*De passage over Prins Frederik is verzorgd door Wim A.H. Rozema

Tot slot nog één van de vele gedichten die vermeld worden in de bundel.
Voor een overzicht van alle gedichten kunt u dezelfde site raadplegen als van de intekenaars.

LIEVER ZOO JOOD DAN ZÓÓ CHRISTEN

historisch

*De wind blaast uit ' t oosten met woedende kracht
En huilend langs huis en door boomen ;
' t Is alles daar buiten met sneeuwdek bevracht ,
Bevrozen zijn grachten en stroomen.*

*Geen knaap , die meer hupplend naar ' t ijsvermaak
snelt,
Geen voet , die het sneeuwpad doet kraken ,
Ja , alles krimpt weg voor des Noordvorsts geweld ,
Zelfs 'tmuschjen schuilt weg in de daken .*

*En toch jaagt de honger twee wezens op ' t pad
Van ' t dorp aan de Hunze gelegen ;
Twee wezens , wier jammer de rijke vergat
Bij vuurgloed en overvloeds zegen .*

*Daar strompelt een hunner.... een lijdende vrouw ,
Gekromd onder ' t wigt van heur jaren ,
Met hongrige maag en verkleumd van de kou ,
Zoekt de arme een gifte te gâren .*

*God lof!... daar is uitkomst, daar beeft ze gebeld :
Ze staat voor eens rijken mans woning ;
Steek uit maar die bevende hand er komt geld !
Die heer daar is rijk als een koning.*

*Ach , kom toch wat vlug , het zij dienstmaagd of heer !
' t Is nu wel te koud om te wachten ;
De stumper , ze wacht... en ze wacht... en belt weer ;
O , dat ze hun gave toch bragten !*

*Daar staat ze, die grijze, in heur lompen gehuld ,
Te bibbren met klappende tanden . –
Nog , arme, een kort poosje , en uw hand is gevuld :
Daar gaat ze met..... ledige handen .*

*En toch gaat die rijke op den rustdag ter kerk ,
En spreekt hij van liefde en bekeeren ;
Ook maakt hij van 't lezen des bijbels zijn werk ,
Komt stiptlijk aan 'tnachtmaal des Heeren .*

*Een Jood , die een gade en zes kinderen had ,
Die handlend" een broodje moest gâren ,
Een Jood , dien de honger ook dreef op dat pad ,
Bleef staan en aanzag heur weêrvaren.*

*Mij dunkt," zegthij, ,, moedertje , 't gaf daar niet veel
?"*
*Ze schreit en wordt bitter verlegen . -
Vertel het mij , arme , wat was daar uw deel ? "*
Niets ," snikt ze, ,, geen penning gekregen ."

*Zie , oudje , daar is dan een vijfje van mij ,
,, 't Is niet , om er lang van te leven ;
Doch neem het maar ," zegt hij ,, ,, kom , neem het
maar vrij ,
,, 't Is God , die 't mij weder zal geven."*

*'t Was de eenige penning van d'edelen Jood ,
De vrucht van zijn sloven en slaven ,
En 't hunkren te huis naar dien penning om brood....
't Werd innig gevoeld door den braven .*

*Maar zie , 't was Geloof en 't was Liefde en 't was
Hoop ,
Wat d'arme zijn alles deed geven ;
O , hij was een Christen , ook zonder den doop ,
Geen Christen in naam , maar in leven .*

*Ze werd niet beschaamd ook , die hoop , dat geloof ,
Die liefde , zoo rein en 200 teeder ; -
Zie onder de sneeuw , die zijn voetstap verschoof ,
Daar vindt hij zijne aalmoes straks weder ,*

‘OM HET HEDEN TE BEGRIJPEN, MOETEN WE HET VERLEDEN KENNEN.....!’

“Beste mensen, wat een prachtige editie van Pluustergoud en wat een geweldig werk is er verzet! En wat een verrassing om dit boekwerk in de brievenbus te vinden en wat leuk dat het lied van de buurtvereniging van de Verlengde Hoofdstraat is opgenomen. Wij zijn er heel blij mee! Heel veel dank daarvoor!”

Aldus één van de vele reacties op de speciale vijftigste editie van “Pluustergoud”, het magazine van de Historische Vereniging Hoogezand-Sappemeer e.o. Deze 150 pagina’s tellende uitgave, getiteld “75 jaar Vrijheid”, behandelt de Tweede Wereldoorlog en de Bevrijding, zoals die beleefd en gevoeld zijn in de voormalige gemeenten Hoogezand en Sappemeer. Samen met een grote verscheidenheid aan auteurs is de redactie van “Pluustergoud” er in geslaagd om een prachtig boekwerk te maken. Het boek bevat vele niet eerder gepubliceerde verhalen en getuigenissen, geïllustreerd met eveneens niet eerder gepubliceerd fotomateriaal uit veelal particuliere archieven.

Redacteur Melle Vos : “Bij de Historische Vereniging Hoogezand-Sappemeer e.o. zijn velen actief als vrijwilliger. Zo ook de redactie van het magazine Pluustergoud, dat 2 keer per jaar verschijnt. Daan Hulsebos en ik zijn de eindredacteurs. Wij verzamelen de artikelen, die door onze leden worden aangeleverd en wij zorgen dat deze op een ordelijke en leesbare manier worden geplaatst in ons blad. Gelukkig hoeft nooit om copy te worden gevraagd, omdat steeds voldoende gevarieerde artikelen worden aangeleverd door

leden en door niet-leden. Aan deze hele bijzondere uitgave van Pluustergoud, hebben, naast de redactie, ook vele anderen uit de vereniging intensief meegewerkt, zodat een boekwerk is gemaakt waar men trots op kan zijn!”

Het onlangs verschenen boek is gratis aangeboden aan de ruim 300 leden van de historische vereniging. In het kader van ‘75 Jaar Bevrijding’ en middels een extra subsidie van het ‘Leefbaarheidsfonds Midden-Groningen’, is deze speciale editie ook uitgereikt aan de groepen 7 en 8 van het basisonderwijs in Hoogezand - Sappemeer, totaal 665 leerlingen. Immers, de Historische Vereniging Hoogezand-Sappemeer en Omstreken is in 1992 opgericht “ter bevordering van de studie over de geschiedenis van Hoogezand-Sappemeer en omstreken in de ruimste zin” en “om te fungeren als ontmoetingspunt voor allen die zich betrokken voelen bij de geschiedenis van Hoogezand-Sappemeer”, zoals in de notariële oprichtingsakte is vermeld. Belangrijk voor de vereniging is daarom ook de betrokkenheid van de jeugd, met name voor dit belangrijke onderwerp.

Redacteur Daan Hulsebos : “Ik ben vrijwilliger bij de Historische Vereniging Hoogezand - Sappemeer e.o., omdat ik geïnteresseerd ben in de lokale geschiedenis. Ik hoop als redacteur en bestuurslid een bijdrage te kunnen verlenen aan het bevorderen van de studie over het verleden

van onze voormalige gemeente bij leden en niet leden en niet te vergeten de jeugd. Tenslotte zijn zij de schakel naar toekomstige generaties, opdat we niet vergeten :

Om het heden te begrijpen, moeten we het verleden kennen!”

De trotse redacteurs van het magazine 'Pluustergoud' : Daan Hulsebos (links) en Melle Vos. © Wim A.H. Rozema.

Een greep uit de vele reacties :

Geacht bestuur, hartelijk dank voor het unieke Pluustergoud-themanummer. Iedere keer verbazen wij ons weer over de geweldige manier waarop jullie met de historie omgaan.

Het vele werk om in de historie te duiken, het opschrijven van de mooie verhalen, de illustraties die daar bij horen, wij hebben daar diep respect voor. Zeker in deze moeilijke periode van Coronacrisis is het goed te weten dat er mensen zijn die de draad oppakken en met zo'n prachtig naslagwerk komen. Wij wensen iedereen die daar aan heeft meegewerkt hele goede feestdagen toe en hopelijk zien we elkaar in goede gezondheid in het nieuwe jaar.

van de speciale Pluustergoud-uitgave met bewondering en verbazing kennis genomen. Ik had hierover zojuist Melle Vos nog aan de telefoon. Verbazing met name over de omvang, de diversiteit en veelzijdigheid van de bijdragen die m.i. in woord en beeld een goede weergave bieden van hoe hier de bezettingstijd door Jan en Alleman is beleefd en door hen wordt verteld. Het is een heel boekwerk geworden. Wij mogen er met trots melding van maken en ik doe dat bij dezen!

Ik ben helemaal verbaasd over de informatie die er in staat over de bevrijdingsrevue 't wordt weer goed' waar mijn moeder aan deel heeft genomen en waar ze het nog zo vaak over heeft. Als je zo hoogbejaard bent zorgen deze herinneringen steeds meer tot gespreksstof. Ik denk dat deze in deze uitgave van Pluustergoud veel namen langskomen die ze heeft gekend en gebeurtenissen die ze heeft meegemaakt en haar terugbrengen naar de jaren van voorheen. Super!

Namens haar dank dat jullie haar verhaal over het distributiekantoor hebben gepubliceerd. Een vrouw van weinig worden, veel is ook niet nodig! Het onderwerp zegt het al, jullie boek ziet er werkelijk prachtig uit !!

Dag Daan,
Val even bij je binnen om je te laten weten dat ik vanmiddag mijn exemplaar van '75 jaar Vrijheid' heb ontvangen. Natuurlijk de envelop direct geopend en wat door het boek gebladerd. Ik wil je bij deze laten weten dat de Historische Vereniging Hoogezand-Sappemeer e.o. zich met de uitgave van dit boekwerk op een bij het onderwerp passende en bijzondere wijze in de spotlight plaatst. Het is een verzameling verhalen geworden om trots op te zijn en die op deze wijze bewaard blijven voor komende generaties: 'Opdat wij niet vergeten'. Ik weet wat ik de komende tijd ga doen!! Inderdaad de verhalen lezen. Felicitaties aan een ieder en aan de samenstellers van '75 jaar Vrijheid' in het bijzonder.

Ik vond net in mijn postvak een grote dikke envelop. Wat een verrassing! Ik was al erg benieuwd naar het boek maar omdat ik niet in HS woon kom ik vrijwel nooit in winkels waar het boek verkocht wordt. Ik ga er zeker in lezen en kijken en ik weet zeker dat er een aantal collega's zijn die het ook erg interessant vinden. Erg bedankt dus!

Als geboren Hoogezand-Sapmeester in tong en taal heb ik inmiddels voor een groot deel van de inhoud

Dank en waardering voor de ijver en zorgvuldigheid waarmee deze uitgave door de samenstellers is verzorgd om het geheel tot een succes te maken. Voor de tijd en niet te vergeten het geduld dat daarbij noodgedwongen moest worden opgebracht. Ga zo voort!

Wat een prachtige uitgave van Pluustergoud met als thema 75 jaar vrijheid. Dank aan alle mensen die aan deze uitgave hebben meegewerkt. Top!

Beste mensen,
Wat een prachtige uitgave van Pluustergoud. Mijn welgemeende complimenten. Wat een werk is een er verzet. Een pluim op jullie's hoed!

Het Bestuur.

Ons **drukwerk** werkt in uw voordeel

Drukwerk moet er verzorgd en professioneel uitzien, want het bepaalt in belangrijke mate hoe uw bedrijf, instelling of organisatie naar buiten toe overkomt. Of het nu gaat om visitekaartjes, briefpapier, enveloppen, mappen, brochures, speciaal promotiemateriaal of een van A tot Z verzorgde mailing. We kunnen het drukwerk ook voor u bezorgen. Het is bij ons in goede handen. En ook uw privé familiedrukwerk verzorgen wij tot in de puntjes.

Mr. A.J. Romijnweg 17
(ingang van Olmstraat)
9672 AH Winschoten

I www.drukenprint.nl
E drukenprint@afeer.nl
T (0597) 453 521
M 06 218 475 89

Afeer
druk & print

Hotel Restaurant Faber

Meint Veningastraat 123
9601 KE Hoogezand
Tel.: 0598-39 33 36

Het adres voor:

- * Vergaderingen
- * Lunches, diners
- * Koude/warme buffetten
- * Recepties, bruiloften
- * Reünies, feesten

Tevens:

- * Kegelbanen
- * Partybar
- * Cateringservice

Handwritten text in Dutch script, likely a historical document or letter. The text is written in a cursive hand and is partially obscured by the images on the left. It appears to be a formal document, possibly a report or a letter, given the context of the historical images.